

לקוטי תורה • פרשת מטות • מאמר 7

ביאור ענין החלצו מאתכם יחלצו מיבעי ליה דהא...

ביאור ל"היחלצו מאתכם"

שורשה של מדין הוא בתוהו עצמו, המצב הקדום שבו המדות האלוניות עמדו אחר
באחר, כל אחת לעצמה ולא יכלה לוותר כלפי היפוכה. על נפרדות כזאת אפשר
להתגבר רק באמצעות התכללות, השלום שלמעלה ושלמטה שהתורה של משה
ממשיכה באמצעות חכמה ודעת, ולכן הדבר אפשרי רק כאשר כל ישראל יחד:
"היחלצו" — כולכם.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/7](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/7)

הנקודה

שורשה של מדין הוא בתוהו עצמו, המצב הקדום שבו המדות האלוניות עמדו אחור באחור, כל אחת לעצמה ולא יכלה לוותר כלפי היפוכה. על נפרדות כזאת אפשר להתגבר רק באמצעות התכללות, השלום שלמעלה ושלמטה שהתורה של משה ממשיכה באמצעות חכמה ודעת, ולכן הדבר אפשרי רק כאשר כל ישראל יחד: "היחלצו" – כולכם.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע אמר משה לעם "היחלצו", כאילו פנה לכולם, בעוד "מאתכם" משמעו רק מקצתם. כדי להשיב על כך, הוא מבחין בין שני סוגים של התנגדות לקדושה. שבעת עממי כנען נובעים מהפסולת שנותרה לאחר בירור הניצוצות של תוהו; לפסולת כזאת יש גבול, ולכן הגלות שגרמה לאחר בית המקדש הראשון נמשכה שבעים שנה. שורשה של מדין עמוק יותר, בתוהו עצמו, שבו המדות "לא היו מסתכלין זה בזה": חסד היה חסד בלבד וגבורה הייתה גבורה בלבד, הפכים כמים ואש. התיקון מתגבר על כך בשתי דרכים: הכלים באים לכלול זה את זה כאשר המוחין נכנסים למדות, ואור רב הנמשך באמצעות דעת מכתר מחבר ביניהם. זהו השלום שהתורה עושה בבית שלמעלה, בין חכמה לבינה, ובבית שלמטה, בין המדות; באדם, זהו המוח השולט בלב. לכן אפשר היה להביס את מדין רק באמצעות משה, מקור התורה, ורק כאשר כל ישראל פעלו יחד; התורה עצמה ניתנה רק לאחר שיתרו, כהן מדין, נכנע.

מבנה

1	השאלה והפסולת של תוהו	11
מדוע נאמר "היחלצו", המשתמע כאילו כולכם? שבעת העממים הם הפסולת שנותרה לאחר בירור תוהו; הרע בשורשו אינו רע גמור ("לשם שמים"), אך ככל שהוא יורד הוא נעשה קשה יותר. שורשה של מדין הוא בתוהו עצמו, שבו המדות עמדו אחור באחור, זו מתחת לזו.		
2	שני היבטי התיקון	3-21
ההתכללות נובעת מחכמה, כוח מה, הנכנסת למדות, כמו כשהמוח של אדם ממתן את כעסו. הכלים מתקנים באמצעות התכללותם זה בזה, והאורות, הנמשכים מעתיקא לז"א, קושרים אותם; בנפש אלה הם "יפת תואר" ו"יפת מראה". יתרו, שבא ממדין, היה צריך להיכנע לפני מתן התורה.		
3	נקודה בהיכלא	5-41
חכמה, היידי של הוי", מבזיקה כברק מתוך חשכת הכתר, כ"נקודה בהיכלא" של בינה. דעת, ששורשה באווירא שלמעלה מהחכמה הנסתרת, מחברת ביניהן, כשם שרעיון חדש מגיע ממקום שלמעלה מהשכל. לימוד תורה לשמה יוצר את השלום העליון הזה: "יעשה שלום ליי".		
4	השלום התחתון	8-61
יש שתי בחינות בדעת: העליונה מחברת בין חכמה לבינה, והתחתונה מחברת בין המדות. גבורה ללא חסד (המבול, סדום, מצרים) עומדת כנגד "ייסורים של אהבה"; התורה ממשיכה מוחין המבטלים את הדין, כפי שהיה אצל רבי שמעון בר יוחאי. משווים בין שני סוגי השלום לשני היבטי התיקון; המצוות מתקנות את הכלים והתורה ממשיכה את האור.		

בנפש, המוח והלב הם הפכים, והם מתחברים כאשר המוח שולט בלב באמצעות לימוד תורה לשמה. המדות, ששורשן בעץ הדעת טוב ורע, מתבררות ונכללות בטוב באמצעות מוחין הנמשכים מאבא.

המלחמה במדין הצריכה את משה, יסוד דאבא ומקור התורה. לגלות בית המקדש הראשון, ששורשה בפסולת של שבעת העממים, היה קץ של שבעים שנה; גלות השנאת חינום, ששורשה בנפרדות של תוהו, ממושכת. "נקמת הוי"ו" היא שם התיקון הגובר על תוהו, וכל ישראל נלחמו יחד, כמו המחנות שהתאחדו תחת דגל אחד.

עולם התהו עולם התהו

העולם הקדום של אורות עזים בכלים קטנים מכדי להכיל אותם, שנשברו. המדות בו היו "נקודות" יחידות ובלתי מעורבות: חסד בלבד וגבורה בלבד, שאינן יכולות להיפגש.

עולם התיקון עולם התיקון

העולם שנבנה מן השברים המעודנים של תוהו, ובו המדות כוללות זו את זו ויכולות להכיל אור רב יותר; הוא מקור האיוון והשלום.

התכללות התכללות

כל מדה מכילה משהו מהיפוכה: חסד שבגבורה וגבורה שבחסד, וכך הן יכולות "להסתכל פנים בפנים" ולהתאחד. הדבר נובע מכך שהמוחין נכנסים למדות, וכן מאור עליון יותר הקושר ביניהן.

פנים בפנים / אחור באחור פנים בפנים / אחור באחור

דימויים מן הזוהר למדות הפונות זו אל זו ומתאחדות, כמו בתיקון, או מפנות עורף זו לזו, כמו בתוהו.

נקודה בהיכלא נקודה בהיכלא

חכמה, הבזק של תוכנה כנקודה יחידה, בתוך בינה — ה"היכלא" המפתחת אותה לאורך ולרוחב; דעת מחברת בין השתיים.

דעת עליון ודעת תחתון דעת עליון ודעת תחתון

דעת עליון, הנמשכת מכתר, מחברת בין חכמה לבינה; דעת תחתון מתפשטת במדות ומחברת ביניהן באמצעות אור החכמה והבינה.

שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה

שני סוגי השלום שב"יעשה שלום לי, שלום יעשה לי", שלימוד תורה לשמה מחולל: איחוד חכמה ובינה והתכללות המדות.

כח מה כח מה

פירוש של המילה חכמה כ"כוח של מה": הביטול של חכמה, הקשור לשם מ"ה (45), שבאמצעותו יכולים הפכים להתחבר.

קטע 1 • 11

השאלה והפסולת של תוהו

1 ביאור ענין החלצו מאתכם יחלצו מיבעי ליה דהא מאתכם משמע ולא כולכם והחלצו משמע כולכם דהא כתיב וידבר משה¹ אל העם לאמר החלצו.

ביאור עניין "היחלצו מאתכם": היה צריך לומר "יחלצו", שכן "מאתכם" משמעו שלא כולכם, ואילו "היחלצו" משמעו כולכם, שהרי נאמר: "וידבר משה אל העם לאמר: היחלצו".

המאמר פותח בכמדבר לא, ג, שם משה מצווה את העם להיחלץ למלחמה במדין. אדמו"ר הזקן מצביע על מתח בניסוח: "היחלצו" היא הוראה לכולם, ואילו "מאתכם" פירושו רק חלק מכם, ולכן היה הפסוק צריך לומר "יחלצו", כלומר: ייחלצו. התשובה, המופיעה בסוף המאמר, היא שבמלחמה זו אכן נזקקו לכל ישראל.

אך הענין כי הנה להבין ענין מדין יש להקדים ענין שבעה עממין הכנעני והחתי כו' אך העניין הוא כך: כדי להבין את עניינה של מדין, יש להקדים ולבאר את עניינם של שבעת העמים, הכנעני והחתי וכו',

לפני שהוא מסביר את עניינה של מדין, אדמו"ר הזקן מבאר תחילה את שבעת העמים הכנעניים שאת ארצם נועדו ישראל לכבוש. השורש הרוחני שלהם יעמוד בניגוד לשורשה של מדין, השונה ממנו.

שנאמר בהם כי את כל התועבות האל² עשו אנשי הארץ כו' שהם שיורי הזמ"ל [הז' מלכים] דתהו דהיינו הסיגים והפסולת שנשארו אחר הברור,

שעליהם נאמר: "כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ" וכו'. הם שיירי שבעת מלכי התוהו, כלומר הסיגים והפסולת שנותרו לאחר הברור,

הפסוק בויקרא מתאר את התועבות שעשו תושבי הארץ הקודמים. שבעת העמים, אומר אדמו"ר הזקן, נובעים משבעת מלכי התוהו — שבע המדות של העולם הקדמון שכליהם נשברו. לאחר שנבררו הניצוצות הקדושים מתוך השבירה, נותרו הסיגים והפסולת, ושורשם של העמים האלה בהם.

כמו אברהם שיצא ממנו^{3,4} כו' שכבר יצא להתברר ונפרד מאברהם ונעשה סיגים וקליפה דהיינו למטה נעשה סיגים אבל לא למעלה

כמו אצל אברהם, שממנו יצא וכו': הדבר כבר יצא להיברר, נפרד מאברהם ונעשה סיגים וקליפה; כלומר, למטה נעשה סיגים, אך לא למעלה.

אברהם הוא דוגמה לכך: חז"ל אומרים שישמעאל יצא מאברהם, ובספרי מכנים אותו הפסולת שיצאה ממנו. מה שנברר והופרש בתהליך הברור של אברהם נעשה סיגים וקליפה, הכוחות המסתירים את הקדושה, אך רק "למטה" — לא בשורשו של אברהם למעלה.

(ר"ל [רוצה לומר] כשנתלבשה נשמת אברהם שמחסד עליון למטה ממנו בגוף אזי יצא ממנו כו' לפי שהגוף נלקח מקי"נ [מקליפת נוגה] ששם נשאר ממה שנפל בשבה"כ [בשבירת הכלים] משא"כ מצד נשמת אברהם כמו שהיא למעלה באצילות ועמ"ש בביאור ע"פ שחורה⁵ אני ונאווה כאהלי קדר⁶ כו').

(כלומר, כאשר נשמת אברהם, שמקורה בחסד העליון, התלבשה למטה ממנה בגוף, אז יצא ממנו כו', משום שהגוף נלקח מקליפת נוגה, שבה נותר [משהו] ממה שנפל בשבירת הכלים; אך לא כן מצד נשמת אברהם כפי שהיא למעלה, בעולם האצילות. ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "שחורה אני ונאווה... כאהלי קדר" וכו').

הסוגריים מסבירים מדוע: נשמת אברהם נובעת מחסד העליון שבעולם האצילות, אך כשהתלבשה בגוף גשמי, שמקורו בקליפת נוגה שבה נותרו שברים מן הכלים שנשברו, יכלה לצאת ממנו פסולת כזאת. קליפת נוגה היא התחום הביניים שבו טוב ורע מעורבים זה בזה; בנשמת אברהם כפי שהיא באצילות אין פסולת כלל.

והנה מתחלה הוברר אצילות דהיינו שהמובחר מהניצוצי וכלים דתהו נכלל בקדושת האצילות, ומה שלא היה יכול להיות נכלל באצילות נעשה בריאה, והכל בסטרא דקדושה בחי' ביטול רק באצילות הוא ביטול גמור ובבריאה הוא יש שבטל

והנה, תחילה נתבררה האצילות: כלומר, המובחר שבניצוצות ובכלים של התהו נכלל בקדושת האצילות, ומה שלא היה יכול להיכלל באצילות נעשה בריאה. הכול בצד הקדושה, בבחינת ביטול; אלא שבאצילות הביטול שלם, ואילו בבריאה יש מציאות שמתבטלת,

בירור שברי התהו נעשה בשלבים: הניצוצות והכלים המובחרים נכללו באצילות, ומה שלא היה יכול להיכלל בה נעשה בריאה. שניהם שייכים לקדושה ובטלים לפני ה', אך באצילות הביטול מוחלט, ואילו בבריאה כבר יש תחושה של "יש" נפרד, שמתבטל לאחר מכן.

וכמו וצבא השמים לך משתחווים⁷ וכתוב שמים לא זכו בעיניו⁸ וכתוב ובמלאכיו ישים תהלה⁹ (באיוב סי' ד') וכמו דאפקוהו למטי"ט [למטטרון]¹⁰ ומחיוהו ס' פולסין דנורא,

כמו שנאמר: "וצבא השמים לך משתחווים"; ונאמר: "שמים לא זכו בעיניו"; וכן נאמר: "ובמלאכיו ישים תהלה" (באיוב, פרק ד'); וכמו שהוציאו את מט"ט והלקו אותו שישים מלקות של אש,

שלושה פסוקים מראים שגם לישויות שמימיות יש תחושת עצמאות שעלולה להיות חסרה: צבא השמים משתחוה, וה' מוצא את השמים בלתי טהורים ואת מלאכיו פגומים. הגמרא (חגיגה טו ע"א) מספרת שהוציאו את המלאך מטטרון והלקו אותו שישים מלקות של אש, דבר המראה שגם מלאך נעלה עלול להימצא חסר.

(והיינו לפי שאין הביטול כדבעי כמ"ש במ"א¹¹ ועמ"ש בד"ה צו את בניי [בני ישראל] כו' את קרבני לחמי בענין שירה של המלאכים).¹²

(וזה משום שהביטול אינו כראוי, כפי שנתבאר במקום אחר. ועיין במה שנכתב במאמר המתחיל "צו את בני ישראל" וכו', "את קרבני לחמי", בעניין שירת המלאכים.)

הביטול שלהם אינו כראוי, משום שהם נותרים ישויות בעלות תחושת עצמאות. להרחבה מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו על "צו את בני ישראל... את קרבני לחמי", בפרשת פינחס, שבו נדונה שירת המלאכים.

ומזה יובן איך שביריבוי השתלשלות יוכל להיות נעשה סיגים ממש וזהו שאמרו נתן עיניו במקדש¹³ ראשון¹⁴ והרי פעם אמרו שטן ופנינה לש"ש [לשם שמים] נתכוונו,¹⁵

מכאן אפשר להבין כיצד, בעקבות ריבוי שלבים בהשתלשלות, עשויים להיווצר סיגים ממש. וזהו שאמרו: "נתן עיניו במקדש ראשון"; ואף על פי כן אמרו במקום אחר: "השטן ופנינה לשם שמים נתכוונו".

ככל שאור עובר שלבים רבים יותר בירידתו, הוא נעשה גם יותר, עד שהוא עלול להפוך לסיגים ממש. אדמו"ר הזקן מציב זו לצד זו שתי אמירות של חז"ל: היצר הרע "נתן עיניו במקדש ראשון" והחריב אותו (סוכה נב ע"א) — אמירה המתארת עוינות ממשית; ואילו במקום אחר אמרו חז"ל שהשטן ופנינה פעלו "לשם שמים" (בבא בתרא טז ע"א).

אך שניהם אמת כי שרש התחלת הסיגים והקליפות אינו רע גמור ושם הוא ענין לשם שמים נתכוונו. אבל שתי האמירות אמת, שכן שורש תחילתם של הסיגים והקליפות אינו רע גמור; ושם אכן שייך לומר "לשם שמים נתכוונו".

שתי האמירות אמת, אך הן מתייחסות לרמות שונות. בשורש, במקום שבו מתחילים הסיגים והקליפות להיווצר, הכוח המתנגד אינו רע גמור, ושם אפשר לומר באמת שפעל "לשם שמים".

אמנם מה שמשתלשל למטה מטה נעשה סיגים קשים יותר ומקטריגים ממש ואמר החנם ירא איוב¹⁶ כו'.

אולם ככל שהדבר משתלשל למטה יותר, הוא נעשה סיגים קשים יותר ומקטרג ממש, והוא אומר: "החנם ירא איוב" וכו'.

ככל שיורדים בהשתלשלות, אותו כוח נעשה סיגים קשים יותר ומקטרג של ממש. אתגרו של השטן לה' בעניין איוב — "החנם ירא איוב אלקים?" (איוב א, ט) — מראה שהוא פועל כמקטרג.

ועמ"ש בד"ה ויעש משה נחש¹⁷ נחשת¹⁸. ועד"ז הוא ענין התהוות ז' עממין הכנעני והחתי כו' מז' מדות דתהו.

ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "ויעש משה נחש נחשת". ועל דרך זו נוצרו שבעת העמים — הכנעני והחתי וכו' — משבע המדות דתהו.

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על נחש הנחושת, שמשם הציב על נס כדי שהעם יביט כלפי מעלה, אל שורשו. בדומה לכך, שבעת העמים נוצרו משבע המדות דתהו, כסיגים שנותרו לאחר הברור.

אך ענין מדין הוא מ"ש בספרא דצניעותא (בזהר פ' תרומה קע"ו ב') עד לא¹⁹ הו' מתקלא לא הו' משגיחין אפין באפין, שהיו בחי"א אב"א [אחור באחור]

אבל עניינו של מדין הוא מה שכתוב בספרא דצניעותא (בזהר, פרשת תרומה, קע"ו ע"ב): "עד לא הו' מתקלא, לא הו' משגיחין אפין באפין" — הם היו בבחינת אחור באחור,

מדין שונה. בספרא דצניעותא ("ספר ההסתר", חלק מן הזוהר) נאמר שלפני שהיה "מאזניים", לא הביטו הפנים העליונות זו בזו; כלומר, המדות היו "אחור באחור", כל אחת פונה הרחק מחברתה. מצב זה, שקדם לכל תיקון, הוא שורשו של מדין.

וזהו כח"י תהו זה תחת זה רה"ר [רשות הרבים] (וז"ל [וזה לשונן] הפי' מתלמיד האריז"ל [הארי' זכרוננו לברכה] שם, ר"ל [רוצה לומר] שבעולם התהו היו השש קצוות משתלשלות זו ע"ג [על גבי] זו וא"כ לא היו משגיחין הכתר פכ"פ [פנים בפנים] עם הת"ת [התפארת]

וזהו בחינת תהו: זה תחת זה, רשות הרבים. (וזה לשון הפירוש של תלמיד האריז"ל שם: "רוצה לומר, שבעולם התהו היו שש הקצוות משתלשלות זו על גבי זו, ואם כן לא היו משגיחים הכתר והתפארת פנים בפנים,

תהו מתואר כמדות המסודרות "זו תחת זו" בטור אחד, ולא במבנה מאוזן, וכ"רשות הרבים" — רשות שיש בה חלקים רבים ונפרדים. פירושו של תלמיד האריז"ל מסביר שמכיוון ששש המדות היו ערוכות זו על גבי זו, הכתר לא יכול היה להביט בתפארת פנים בפנים.

כי חסד וגבורה היו מפסיקין ביניהם גם חסד וגבורה בעצמם לא היו פכ"פ [פנים בפנים] כו' משא"כ בעולם התיקון עכ"ל [עד כאן לשונן]. ור"ל [ורוצה לומר] אבל בעולם התיקון חסד וגבורה הם בכח"י פכ"פ [פנים בפנים] וגם כתר עם הת"ת [התפארת]

כי חסד וגבורה היו מפסיקים ביניהם; גם חסד וגבורה עצמם לא היו פנים בפנים וכו', שלא כמו בעולם התיקון". עד כאן לשוננו. כלומר, בעולם התיקון חסד וגבורה הם בבחינת פנים בפנים, וכך גם הכתר והתפארת,

במבנה הזה חסד וגבורה עמדו בין הכתר לתפארת וחצצו ביניהם, וגם חסד וגבורה עצמם לא היו פנים בפנים. בעולם התיקון המצב שונה: חסד וגבורה עומדים פנים בפנים, וכך גם הכתר והתפארת.

דהיינו עתיקא עם ז"א הם בכח"י פכ"פ [פנים בפנים] וכמש"ש [וכמה שכתוב שם] בפ"י האריז"ל [הארי' זכרוננו לברכה], וע' בזהר הרקיע פ' בראשית דף ב' ע"ב גבי עאלת אות צ' כו' אנפוי דיו"ד מהדר לאחורא²⁰ כו' (ע"ש)

כלומר, עתיקא וז"א הם בבחינת פנים בפנים, כפי שכתוב שם בפירוש האריז"ל. ועיין בזהר הרקיע, פרשת בראשית, דף ב' ע"ב, בענין "נכנסה אות צדי" וכו', "אנפוי דיו"ד מהדר לאחורא" וכו'; עיין שם.)

הכתר העומד פנים בפנים עם התפארת פירושו שעתיקא, פנימיות הכתר, עומד פנים בפנים עם ז"א, פרצוף המדות, כפי שנכתב שם בפירוש האריז"ל. ההפניה לסיפור האותיות בזהר (זוהר א, ב ע"ב) עוסקת באות צדי, שבה היו"ד "מחזירה את פניה לאחור" — תמונה של יחס אחור באחור.

והפי' הוא שלא היה שייכות לחסד עם גבורה שהחסד היה חסד שבחסד והגבורה היה גבורה שבגבורה, וכיון שזה חסד פשוט וזה גבורה פשוטה הרי הם ב' הפכיים כמים ואש שלא יוכל להתחבר ולהזדווג יחד.

והכוונה היא שלחסד לא היה כל קשר עם גבורה, שכן החסד היה חסד שבחסד והגבורה הייתה גבורה שבגבורה; וכיון שזהו חסד פשוט וזו גבורה פשוטה, הרי הם שני הפכים, כמו מים ואש שאינם יכולים להתחבר ולהתאחד.

בתוהו כל מידה הייתה טהורה ולא מעורבת: חסד היה חסד בלבד, וגבורה הייתה גבורה בלבד. שתי מידות מוחלטות כאלה הן הפכים, כמו מים ואש, ואין ביניהן דבר משותף שיוכל לאפשר להן להתחבר.

קטע 2 • 21-3

שני היבטי התיקון

2 וזהו דלא הוּו משגיחין אפין באפין, והתיקון הוא להיות בהתכללות והיינו ע"י מ"ה [שם מ"ה] כי השבירה הוא בבחי' ב"ן [שם ב"ן] עולם הנקודים וההתכללות הוא ע"י המשכת המוחין במדות והיינו מבחי' חכמה כח מה.²¹

וזהו [פירוש] "לא היו משגיחים פנים בפנים". התיקון הוא שתהיה התכללות, והיינו באמצעות שם מ"ה (45); שהרי השבירה היא בבחינת שם ב"ן (52), עולם הנקודים, ואילו ההתכללות היא באמצעות המשכת המוחין במדות, והיינו מבחינת חכמה — כוח מה.

הנפרדות הזאת היא משמעותו של "לא היו משגיחים פנים בפנים", ותיקונה הוא התכללות — שכל מדה תכלול בתוכה משהו מן האחרות. בקבלה, שבירת עולם התוהו, הוא עולם הנקודים, קשורה לשם ב"ן (52), ואילו התיקון קשור לשם מ"ה (45); שני השמות הם אופנים של מילוי אותיות שם הוי". ההתכללות נוצרת על ידי המשכת חכמה, כוח מה, אל תוך המדות.

כי הנה עד"מ מבשרי אחזה²² שהמדות באדם כשהם בלתי הנהגת השכל אזי כל מדה אין לה קישור וחיבור כלל עם זולתה

שהרי, על דרך משל, "מבשרי אחזה": כאשר מדותיו של אדם אינן נתונות להנהגת השכל, אין לכל מדה קשר וחיבור כלל עם חברתה,

אדמו"ר הזקן מסביר באמצעות משל מחיי האדם, ברוח דברי איוב "מבשרי אחזה אלוהי" (איוב יט, כו): מן המתרחש בתוכנו אפשר להבין את הסדר האלוהי. כאשר רגשותיו של אדם אינם מונהגים בידי השכל, כל אחד מהם פועל בפני עצמו, בלי קשר לאחרים.

כמו כאשר יכעס ויקצוף אין לו רחמים וחסד בשעה זו כלל על מי שכועס עליו וכן בהפך

כגון כשהוא כועס ומתרגז, אין בו באותה שעה רחמים וחסד כלל כלפי מי שהוא כועס עליו; וכן להפך.

אדם שכועס אינו חש, באותו רגע, שום רחמים או חסד כלפי מי שהוא כועס עליו. ולהפך: חסד שאינו מונהג בידי השכל אינו מרוסן.

ונמצא מדות חו"ג [חסד וגבורה] מפורדין המה זה מזה וע"כ יוכל להסתעף ממותרין הדין דין קשה ביותר.

נמצא שמדות חסד וגבורה נפרדות זו מזו, ולכן מעודף הדין עלול להסתעף דין קשה ביותר.

כאשר חסד וגבורה נפרדים זה מזה, כל אחד מהם עלול להגיע לקיצוניות, ועודף הדין עשוי להצמיח דין קשה ביותר. זהו המקביל האנושי לתוהו, שבו מדות שלא התערבו זו בזו לא יכלו להתקיים יחד.

אבל ע"י התלבשות החכמה במדות יתנהגו המדות ע"פ חיוב החכמה וכבוש כעסו להיות בו ג"כ תערובת חסד ורחמים כו'

אבל כאשר חכמה מתלבשת במדות, המדות יתנהגו על פי הכרעת החכמה, והוא יכבוש את כעסו, כך שיהיו בו גם תערובת של חסד ורחמים וכו'.

כאשר חכמה, השכל, מתלבשת ברגשות, הם מתנהגים על פי מה שהשכל מחייב. האדם יכול אז לשלוט בכעסו, כך שיהיו בו גם חסד ורחמים: הגבורה שלו נעשית כלולה בחסד.

וע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] לעולם יהי אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארז והיינו ע"י שיהיה מוח שליט על הלב.²³

ועל כך אמרו רבותינו ז"ל: "לעולם יהי אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארז". וזהו באמצעות היות המוח שליט על הלב.

דברי חז"ל (תענית כ ע"ב) שאדם יהיה רך וגמיש כקנה ולא נוקשה כארז מתארים את המידות המאוזנות והכוללות הללו. הדבר מושג כאשר המוח שליט על הלב.

3 והנה ענין התיקון הם ב' ענינים. הא' להיות התכללות חסד מגבורה וגבורה מחסד, ר"ל [רוצה לומר] שלא יהי' [יהיה] החסד רק בחי' אחד היינו חסד פשוט הנקרא חסד שבחסד.

והנה התיקון כולל שני ענינים. הראשון הוא שתהיה התכללות של חסד בגבורה ושל גבורה בחסד. כלומר, שהחסד לא יהיה רק בחינה אחת, היינו חסד פשוט, הנקרא חסד שבחסד.

לתיקון יש שני היבטים. הראשון הוא התכללות: החסד אינו עוד מידה יחידה ופשוטה, "חסד שבחסד", אלא כולל גם גבורה, וכן הגבורה כוללת חסד.

וכן הגבורה לא יהיה רק בחינה א' היינו גבורה שבגבורה וזהו פ"י עולם הנקודים שכל ספירה היה רק בחי' נקודה א' לבד שהוא מהות א' לבד חסד

וכן הגבורה לא תהיה רק בחינה אחת, היינו גבורה שבגבורה — וזהו פירוש "עולם הנקודים": כל ספירה הייתה רק בבחינת נקודה אחת בלבד, מהות אחת בלבד, חסד

בתוהו גם הגבורה הייתה רק "גבורה שבגבורה". לכן תוהו נקרא "עולם הנקודים": כל ספירה הייתה נקודה אחת, מהות בלתי מחולקת אחת — חסד בלבד או גבורה בלבד.

וכן גבורה, אלא שהחסד עצמו יהיה גייכ כלול מששה מדות חגיית [חסד גבורה תפארת] נהי"י [נצח הוד יסוד] וכן הגבורה תהיה כלולה מכל הו"ק [הו"קצוות] או כל אחד יהיה כלול משבע מדות

וכן גבורה; אלא שהחסד עצמו יהיה כלול גם משש המדות — חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד ויסוד — וכן הגבורה תהיה כלולה מכל שש הקצוות; או שכל אחת תהיה כלולה משבע מדות

בתיקון, לעומת זאת, החסד עצמו מורכב מכל שש המדות — חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד ויסוד — וכך גם הגבורה. אפשרות נוספת היא שכל אחת מהן תהיה כלולה משבע מדות.

(עמ"ש לקמן בביאור ע"פ אלה מסעי שלפעמים ההתכללות מששה ופעמים משבעה ופעמים כ"א [כל אחד / כל אחת] כלול מע"ס [מעשר ספירות]),

(ראה מה שכתוב להלן בביאור על הפסוק "אלה מסעי", שלפעמים ההתכללות היא משש, לפעמים משבע, ולפעמים כל אחת כלולה מעשר הספירות),

אדמו"ר הזקן מציין שהמאמר על "אלה מסעי", בפרשת מסעי, מבאר שההתכללות נמנית לפעמים כשש, לפעמים כשבע, ולפעמים כעשר הספירות הכלולות בכל אחת.

ולכן עייז יוכלו להיות משגיחין אפין באפין כי החסד שבגבורה וגבורה שבחסד קרובים להיות שוים ועייז יוכלו להתחבר ולהזדווג יחד החסד עם הגבורה (וכמ"ש בד"ה ואשה כי תזריע²⁴ כו'),

ולכן, על ידי כך יוכלו להביט פנים אל פנים, שכן החסד שבגבורה והגבורה שבחסד קרובים להיות שווים, ועל ידי כך יוכלו להתחבר ולהזדווג יחד החסד והגבורה (כמו שכתוב במאמר המתחיל "ואשה כי תזריע" וכו'),

משום שהחסד כולל כעת גבורה והגבורה כוללת חסד, שתי המדות נעשות דומות זו לזו, ולכן הן יכולות להביט "פנים אל פנים" ולהתאחד. המאמר על "ואשה כי תזריע" (ויקרא 12:2, בפרשת תזריע) מובא בהקשר של איחוד החסד והגבורה.

וזהו ענין התיקון שבבחי הכלים והוא עיי המשכת המוחין כנ"ל במשל שעיי גילוי והמשכת החכמה בהמדות נעשה התכללות המדות שהם הכלים.

וזהו ענין התיקון שבבחינת הכלים, והוא נעשה על ידי המשכת המוחין, כפי שזכר לעיל במשל: על ידי גילוי והמשכת החכמה אל המדות, המדות — שהן הכלים — נעשות כלולות זו בזו.

ההיבט הראשון הוא תיקון הכלים. כפי שהראה משל האדם הכועס, הוא נעשה על ידי המשכת השכל, החכמה, אל המדות, שהן הכלים.

והבי' הוא באורות שעיי ריבוי הכלים מחזיק האור יותר שהשבירה היתה מפני מיעוט הכלים שלא היו יכולים לסבול האור.²⁵

והשני הוא באורות: על ידי ריבוי הכלים, הכלי יכול להכיל את האור יותר, שכן השבירה אירעה מפני מיעוט הכלים, שלא יכלו לסבול את האור.

ההיבט השני נוגע לאורות. תוהו נשבר מפני שכליו היו מועטים — נקודות יחידות שלא יכלו להכיל את האור העז. ריבוי הכלים מאפשר אפוא להכיל אור רב יותר.

משא"כ עיי ריבוי הכלים כנ"ל עיי ההתכללות שמתחלה היה הכלי רק בבחי' נקודה לבד ובתיקון נתגדלה ונתרבה להיות כלולה מעשר²⁶ בחי',

אך על ידי ריבוי הכלים, כאמור, הנעשה באמצעות ההתכללות — שהרי בתחילה היה הכלי בבחינת נקודה בלבד, ובתיקון הוא גדל והתרכה עד שנכללו בו עשר בחינות —

באמצעות ההתכללות כל כלי, שבתחילה היה נקודה יחידה, גדל ומתרכה עד שהוא כולל עשר בחינות.

לכן עיי מחזיקים האור יותר (ועמש"ל [ועייין מה שכתוב לעיל] בביאור על פסוק וקבל היהודים²⁷ כו' בפי' שהקדימו נעשה לנשמע),²⁸ ועיקר התיקון²⁹ הוא עיי האורות שהאורות הם המחברים וכוללים עיי ריבוי הארתם ולא עוד

לכן, באמצעות זאת, הכלים יכולים להכיל אור רב יותר. (ראו גם מה שנכתב לעיל בביאור הפסוק "וקבל היהודים" וכו', בעניין הקדמת "נעשה" ל"נשמע"). עיקר התיקון נעשה באמצעות האורות, שכן האורות הם המחברים והכוללים [את הכלים] זה בזה, באמצעות ריבוי ההארה שלהם; ולא זו בלבד,

לכן הכלים יכולים להכיל כעת אור רב יותר; אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "וקבל היהודים" (אסתר ט, כג), העוסק בשאלה מדוע הקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע". אולם עיקר התיקון נעשה באמצעות האורות עצמם, שהארתם המרובה מחברת את הכלים וכוללת אותם זה בזה.

אלא דאחליפו דוכתייהו³⁰ אור החסד בכלי הגבורה כו' (דהיינו שזה גופא שיהיו הכלים בהתכללות אמיתית הוא עיי שנמשך בהם אור ה ביטול מבחי' שם מ"ה עיי עושה שלום במרומיו³¹ כו' וכמ"ש בפ' יתרו בד"ה

אלא שהם אף "החליפו את מקומם": אור החסד בכלי הגבורה וכו'. (כלומר, עצם העובדה שהכלים נכללים זה בזה באמת מתאפשרת באמצעות אור של ביטול הנמשך לתוכם מבחינת שם מ"ה, בדומה ל"עושה שלום במרומיו" וכו'; וכפי שנכתב בפרשת יתרו, במאמר הפותח במילים

האורות לא רק מחברים את הכלים, אלא אף "החליפו את מקומם": אור החסד בא לשכון בכלי הגבורה. הכללתם האמיתית של הכלים זה בזה נובעת מאור של ביטול הנמשך מבחינת שם מ"ה, בדומה ל"עושה שלום במרומיו" (איוב כה, ב), שעליו מבאר המדרש שהקב"ה עושה שלום בין הפכים, כגון אש ומים שבשמים.

להבין ענין האבות הן הן המרכבה, שלהיות התכללות הג' קוין והתחברותן כו' צ"ל הארה והמשכה מבחינה עליונה ששם בטלים אלו השני הפכיים כו' וזהו בחי' שם מ"ה [שם מ"ה] ע"ש, והיינו כמ"ש בפ' אמור ביאור דפסוק והניף הכהן

"להבין ענין האבות הן הן המרכבה": כדי שתהיה הכללה של שלושת הקווים וחיבור ביניהם וכו', נדרשת הארה והמשכה מבחינה עליונה, שבה שני ההפכים האלה בטלים וכו'; וזהו בחינת שם מ"ה, עיינו שם. וכך גם נכתב בפרשת אמור, בביאור הפסוק "והניף הכהן

במאמרו בפרשת יתרו, על "האבות הן הן המרכבה", מסביר אדמו"ר הזקן ששלושת הקווים — ימין, שמאל ואמצע — יכולים להתחבר רק באמצעות הארה מבחינה עליונה, שבה שני ההפכים בטלים; וזהו בחינת שם מ"ה. גם במאמרו על "והניף הכהן אותם" שבפרשת אמור מבואר ענין דומה.

אותם שיש ב' בחי' התכללות, האי מצד המשכת המוחין במדות והב' ע"י גלוי האור אח"כ מבחינת שלימותא דכולא כו' וזהו ענין שעיקר התיקון הוא ע"י האורות כו' שר"ל [שרוצה לומר] שע"י נעשה התיקון וההתכללות ביתר שאת כמ"ש [כמה שכתוב שם].

אותם, שיש שתי בחינות של הכללה: הראשונה, מכוח המשכת המוחין במדות; והשנייה, באמצעות גילוי האור לאחר מכן מבחינת שלימותא דכולא וכו'. וזהו ענין "עיקר התיקון הוא באמצעות האורות" וכו' — כלומר, על ידי כך התיקון וההכללה נעשים ביתר שאת, כפי שנכתב שם.

במאמר זה מובחנות שתי בחינות של הכללה: האחת נובעת מהמשכת המוחין במדות, והשנייה, בשלב מאוחר יותר, מגילוי האור מבחינת "שלימותא דכולא". משום כך עיקר התיקון נעשה באמצעות האורות: הם מביאים את התיקון ואת ההכללה לדרגה גבוהה יותר.

גם אפשר לומר כי ב' בחי' אלו זהו עצמו פ"י משגיחין אפין באפין דכולל ג"כ ב' ענינים האי שהמדות עצמן נעשו פכ"פ [פנים בפנים] חסד עם גבורה וזהו ענין התיקון שבבחי' הכלים שהחסד נעשה כלול מגבורה וגבורה מחסד וע"י מתחברים החו"ג [החסד וגבורה] יחד פכ"פ [פנים בפנים].

אפשר גם לומר ששתי הבחינות האלה הן עצמן פירוש "משגיחין אפין באפין", הכולל אף הוא שני ענינים. הראשון הוא שהמדות עצמן נעשו פנים בפנים, חסד עם גבורה; זהו ענין התיקון שבבחינת הכלים: החסד נכלל בגבורה והגבורה בחסד, ועל ידי כך החסד והגבורה מתחברים יחד פנים בפנים.

אדמו"ר הזקן מציע שהביטוי "משגיחין אפין באפין" כולל בעצמו את שתי הבחינות. הראשונה היא שהמדות עומדות זו מול זו, חסד עם גבורה; זהו תיקון הכלים, שבו כל אחת נכללת בחברתה, וכך הן מתחברות.

והפיי הבי' במשגיחין אפין איתא בביאור האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה] שם וז"ל [וזה לשוננו] ומי"מ עיקר השגחת אפין באפין היינו עתיקא בז"א כדבעינן למימר לקמן בעז"ה [בעזרת השם] עכ"ל [עד כאן לשוננו].

ואילו הפירוש השני ל"משגיחין אפין באפין" מובא בביאור האריז"ל שם, ואלה דבריו: "ומכל מקום עיקר השגחת אפין באפין היינו עתיקא בז"א, כדבעינן למימר לקמן בעזרת ה'". כאן מסתיים הציטוט.

הפירוש השני מופיע בביאור האריז"ל לאותו קטע: עיקר ה"פנים בפנים" הוא עתיקא המשגיח בז"א.

וזהו ענין התיקון באורות שהשגחת עתיקא בז"א היינו המשכת אורות עליונים כי הכתר הוא הממוצע המחבר וממשיך הארת המאציל א"ס ב"ה בנאצלים כו'.

וזהו ענין התיקון שבאורות: השגחת עתיקא בז"א היא המשכת אורות עליונים, שכן כתר הוא הממוצע המחבר וממשיך את הארת המאציל, אין סוף ברוך הוא, אל הנאצלים וכו'.

זהו התיקון באמצעות האורות: כאשר עתיקא משגיח בז"א, נמשכים אורות עליונים. כתר הוא הממוצע המחבר בין המאציל, אין סוף, לנאצלים, וממשיך את הארתו לתוכם.

והנה כמ"כ [כמו כן] בנפש יש ב' בחי' אלו תיקון והתכללות הכלים ואחר כך על ידי זה ריבוי האור והוא כמ"ש בד"ה אם לא תדעי לך³² היפה³³ כו' ביאור ענין ורחל היתה יפת³⁴ תואר ויפת מראה ורחל היא כנס"י [כנסת ישראל].

והנה גם בנפש יש שתי בחינות אלה: תיקון והכללה של הכלים, ולאחר מכן, בעקבות זאת, ריבוי האור. וכך נכתב במאמר הפותח במילים "אם לא תדעי לך היפה" וכו', בביאור הענין "ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה"; ורחל היא כנסת ישראל.

גם בנפש קיימים אותם שני שלבים: תחילה תיקון הכלים והכללתם זה בזה, ולאחר מכן, כתוצאה מכך, ריבוי האור. מאמר תורה אור על "אם לא תדעי לך היפה בנשים" מבאר זאת באמצעות הפסוק המתאר את רחל כ"יפת תואר ויפת מראה" (בראשית כט, יז); רחל היא כנסת ישראל.

וענין יפ"ת [יפת תאר] היינו עד"מ תיקון ציור אברי הנפש כמ"ש נעשה אדם בצלמנו³⁵ שיתארו בהן כל המדות בשלימותן וביופיין כמו שהם למעלה בעולם התיקון דהיינו התכללות המדות אהוי"ר [אהבה ויראה] ומודומ"ע [ומחשבה דבור ומעשה] וכמ"ש לקמן ע"פ אלה מסעי מענין התכללות המדות בעבודת ה'.

וי"פת תואר" פירושו, בדרך משל, תיקון צורת איברי הנפש, כמו שכתוב: "נעשה אדם בצלמנו" — שכל המדות יקבלו בהם צורה בשלמותן וביופיין, כפי שהן למעלה בעולם התיקון. כלומר, שהמדות ייכללו זו בזו: אהבה ויראה, מחשבה, דיבור ומעשה, כפי שכתוב בהמשך על הפסוק "אלה מסעיי", בענין התכללות המדות בעבודת ה'.

"יפת תואר" פירושו עיצוב נכון של "איברי" הנפש, כלומר כוחותיה, על פי הדגם של "נעשה אדם בצלמנו" (בראשית א, כו): כל מדה שלמה ויפה, כפי שהיא בעולם התיקון. בפועל, פירוש הדבר שאהבה ויראה, וכן מחשבה, דיבור ומעשה, כוללות זו את זו בעבודת ה', כפי שיתבאר במאמר על "אלה מסעיי".

וכי' [וכל זה] הוא תיקון הכלים ונקי' יפ"ת [יפת תאר] ועי' יבא אח"כ לבחי' יפת מראה שהוא בחי' רעותא דליבא שהוא בחי' הארה מפנימית אור איס ב"ה והוא בחי' אור השורה בכלים הנ"ל וכי' [וכל זה] הוא עי' הדעת וכמשי"ת [וכמו שיתבאר] לקמן בענין יעשה שלום לי כו'.

כל זה הוא תיקון הכלים, והוא נקרא "יפת תואר". באמצעותו מגיעים לאחר מכן לבחינת "יפת מראה", שהיא רעותא דליבא — רצון הלב — הארה מפנימית אור אין סוף ברוך הוא; זו בחינת האור השורה בכלים האמורים. כל זה נעשה באמצעות דעת, כפי שיתבאר בהמשך בענין "יעשה שלום ליי" וכי'.

כל זה הוא תיקון הכלים. באמצעותו האדם מגיע ל"יפת מראה" — רצון הלב, רעותא דליבא — הארה מפנימית אור אין סוף השורה בתוך אותם כלים. הדבר נעשה באמצעות דעת, כפי שיתבאר במאמר על "יעשה שלום ליי".

וכן בנפש שכדי להיות המשכת רעו"ד [רעותא דליבא] הוא עי' דעת עליון כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] ע"פ וידבר משה³⁶ אל ראשי המטות (כו') (ועמ"ש ע"פ ויקהל משה).

וכך גם בנפש: כדי שתימשך רעותא דליבא, הדבר נעשה באמצעות דעת עליון, כפי שהוסבר לעיל על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות" וכו'. (וראו גם מה שכתוב על הפסוק "ויקהל משה").

בנפש, כפי שהוסבר לעיל, המשכת רעותא דליבא תלויה בדעת עליון, כפי שנתבאר במאמר על "וידבר משה אל ראשי המטות" (במדבר ל, ב), שנאמר קודם לכן בפרשת מטות. מובא כאן גם המאמר על "ויקהל משה".

וגם כי דעת הוא המשכת הפנימית שהוא בחי' האור ולכן איתא משה משה לא פסיק טעמי' [טעמיה] שבחינת האור הוא אלקות גם בבי"ע

ועוד, דעת היא המשכת הפנימיות, שהיא בחינת האור. לכן נאמר: "משה משה לא פסיק טעמיה" — אין הפסק בטעם שבין שני השמות — משום שבחינת האור היא אלקות גם בכריאה, כיצירה ובעשיה,

דעת היא גם המשכת הפנימיות, שהיא האור. משום כך, כאשר הי' קורא "משה משה", אין הטעם מפסיק בין שני השמות; הדבר מלמד שמשה שלמטה אינו שונה ממשו שלמעלה: האור נשאר אלקות גם בכריאה, כיצירה ובעשיה.

כמו באצילות כמ"ש במ"א בביאור דואלה המשפטים וכן איתא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הלולב פ"ג [פרק ג'] שהדעת אינו אלא בית קיבול לאלו האורות כו'.

כמו באצילות, כפי שמוסבר במקום אחר בביאור "דואלה המשפטים". וכך נאמר גם בפרי עץ חיים, שער הלולב, פרק ג, שדעת אינה אלא בית קיבול לאורות האלה וכו'.

האור הוא אלקות שם, כמו באצילות, כפי שמוסבר במאמר על "דואלה המשפטים". גם בפרי עץ חיים נאמר שדעת אינה אלא בית קיבול לאורות האלה.

וזהו ענין ימינך ה' נאדרי בכח^{37,38} שמאלא אתכליל בימינא ימינך ה' תרעץ אויב הוא להיפך (ועיי' [ועיין] כפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] על הזהר בשלח דנ"ב ע"ב).

וזהו פירוש "ימינך ה' נאדרי בכח": השמאל נכלל בימין. "ימינך ה' תרעץ אויב" — זהו ההפך. (וראו פירוש הרמ"ז על הזהר, בשלח, דף נ"ב ע"ב).

זהו פירוש "ימינך ה' נאדרי בכח" (שמות טו, ו): השמאל נכלל בימין, גבורה בחסד. חלקו השני של הפסוק, "ימינך ה' תרעץ אויב", הוא ההפך — הימין פועל במידת חומרת השמאל. הוזהר על הפסוק הזה מלמד שהכול נכלל בימין.

והנה מדין הוא משרש התהו קודם התיקון דלא הוּו משגיחין אפין באפין ל כן בא יתרו כהן מדין³⁹ קודם מ"ת [מתן תורה] וכמ"ש בזהר ר"פ יתרו (דס"ז ע"ב)

מדין נובע משורש התהו שלפני התיקון, שבו "לא הוּו משגיחין אפין באפין". לכן יתרו, כוהן מדין, בא לפני מתן תורה, כפי שכתוב בזהר בתחילת פרשת יתרו (דף ס"ז ע"ב).

מדין נובע משורש התהו, לפני התיקון, מצב שבו המדות "לא הוּו משגיחין אפין באפין". משום כך היה צורך שיתרו, כוהן מדין, יבוא לפני מתן תורה, כפי שמסביר הוזהר בתחילת פרשת יתרו.

דלא אתיהבת אורייתא עד לבתר דאתי יתרו ואודי⁴⁰ והיינו משום כי התורה היא התיקון וכמ"ש ה' יברך את עמו בשלום⁴¹ וצריך להיות ביטול בחי' מדין:

כלומר, "לא ניתנה תורה עד לאחר שבא יתרו והודה". הטעם לכך הוא שהתורה היא התיקון, כפי שכתוב: "ה' יברך את עמו בשלום"; ונדרש ביטול של בחינת מדין.

הוזהר אומר שהתורה לא ניתנה עד שיתרו בא והודה בגדולתו של ה'. התורה עצמה היא התיקון, כמו שנאמר: "ה' יברך את עמו בשלום" (תהילים כט, יא); וכדי שהשלום הזה יוכל לבוא, היה צריך לבטל את הנפרדות של מדין.

קטע 3 • 41-5

נקודה בהיכלא

4 ב והנה שרש התיקון הוא להיות גילוי שם הוי' יו"ד הוא חכמה בחי' ברק כי ישת חשך סתרו⁴² הוא כתר

ב. והנה שורש התיקון הוא גילוי שם הוי': היו"ד היא חכמה, בחינת הברק, שכן "ישת חושך סתרו" — זהו כתר.

סעיף ב מסביר ששורש התיקון הוא בשם הוי'. האות הראשונה שבו, יו"ד, שהיא נקודה בלבד, מייצגת את חכמה, המבזיקה כברק; ואילו החושך שב"ישת חושך סתרו" (תהלים יח, יב) הוא כתר, הנסתר מכל גילוי.

וזוהו ענין אילתא דדלגא לטורי חשוכא עיין בזהר פ' פנחס (דרמ"ט) שהוא בחי' מלי שנכלל בכתר וזוהו עניינה של "אילתא דדלגא לטורי חשוכא" (ראו בזוהר, פרשת פינחס, דף רמט), שהיא בחינת מלכות הנכללת בכתר;

הזוהר (פינחס) מתאר אילה ההולכת אל "הרי החושך". אדמו"ר הזקן מסביר שהאילה היא מלכות, העולה להיכלל בכתר, המדרגה החשוכה והנסתרת שלמעלה.

כי מגלה עמוקות מני חושך⁴³ שע"ס [שעשר ספירות] שהם בגילוי הם למעלה בהעלם ג"כ וגם כל ההתכללות חסד שבחסד כו'

כי "מגלה עמוקות מני חושך": עשר הספירות המתגלות קיימות גם למעלה בהעלם, וכן כל ההתכללות שבהן — חסד שבחסד וכו' —

כדברי איוב, ה' "מגלה עמוקות מני חושך" (איוב יב, כב): עשר הספירות המתגלות בהמשך כבר קיימות למעלה במצב של העלם, יחד עם כל ההתכללות שבהן, כגון חסד שבחסד.

הכל היה בהעלם תחילה ושם נקי טורי חשוכא, ובנקודים הוא הגילוי והיינו שהגילוי הוא רק בחי' נקודה והשאר הוא בהעלם ומבחינת החושך של הכתר הוא גילוי החכמה כברק

הכול היה תחילה בהעלם, ושם הוא נקרא "טורי חשוכא". ובנקודים בא הגילוי; כלומר, הגילוי הוא רק בבחינת נקודה, והשאר נותר בהעלם. ומבחינת החושך שבכתר מתגלה חכמה כברק

כל זה היה תחילה נסתר, במקום הנקרא "טורי חשוכא". בעולם הנקודים הדברים התגלו, אך רק כנקודה, בעוד כל השאר נשאר בהעלם; מתוך חושך הכתר מבזיקה חכמה כברק.

(ולכן נקודות הוא בחכמה⁴⁴ כמ"ש בפרדס⁴⁵ שער הנקודות כי גילוי החכמה מההעלם של הכתר הוא כמשל גילוי הנקודה אחת וכמשל הברק המבריק⁴⁶ מתוך החושך ועמ"ש מענין זה בביאור ע"פ וידבר אלקים את כל הדברים האלה⁴⁷ כו' ע"ש) ונק' בזהר נקודה בהיכלא.⁴⁸

(ולכן הנקודות הן בחכמה, כמבואר בפרדס, שער הנקודות: גילוי חכמה מן ההעלם של כתר דומה לגילוייה של נקודה אחת, ולברק המבריק מתוך החושך; וראו מה שנכתב בענין זה בביאור על הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה" וכו', עיינו שם.) ובזוהר היא נקראת "נקודה בהיכלא".

לכן, כפי שמבואר בפרדס, הנקודות שייכות לחכמה: חכמה היוצאת מן ההעלם של כתר דומה לנקודה יחידה המופיעה, או לברק המבריק בחושך. הזוהר מכנה את חכמה "נקודה בהיכלא", ואדמו"ר הזקן מפנה גם לביאורו על "וידבר אלקים את כל הדברים האלה" (שמות כ, א).

היכלא הוא בחינת בינה דאימא מקננא בכורסייא^{50, 49} ונקי אלקים חיים ומלך עולם⁵¹ ויש לה התפשטות אורך ורוחב

ה"היכלא" היא בחינת בינה — "אימא מקננא בכורסייא" — והיא נקראת "אלקים חיים ומלך עולם", ויש לה התפשטות באורך וברוחב;

ה"היכלא" היא בינה, שעליה נאמר בתיקוני זוהר כי אימא, האם, "מקננא בכורסייא". בינה נקראת "אלקים חיים ומלך עולם", לשון מן הברכה שלפני קריאת שמע של שחרית; היא מתפשטת לאורך ולרוחב, ומפתחת רעיון על כל צדדיו.

אך החכמה הוא בחי' נקודה בלבד דהיינו כמו למשל בשעה שהאדם מתבונן בלמודו נופל לו שכל חדש שהשכל ההוא אינו

ואילו חכמה היא בחינת נקודה בלבד. כלומר, למשל, כאשר אדם מעיין בלימודו ונופל לו רעיון חדש, אותו רעיון אינו

לעומת זאת, חכמה היא נקודה בלבד. אדם הלומד ופתאום תופס רעיון חדש מקבל אותו כנקודה יחידה, שעדיין לא פותחה.

אלא נקודה והוא ברק המבריק בתוך רוח בינתו המתפשט באורך ורוחב בהיכלא, והמחבר להיות נקודה בהיכלא הוא הדעת,

אלא נקודה, והיא ברק המבריק בתוך רוח הבינה שלו, המתפשטת לאורך ולרוחב ב"היכלא". והמחבר ביניהם, כדי שתהיה "נקודה בהיכלא", הוא דעת,

הנקודה הזאת דומה לברק המבריק בתוך מרחב הבינה שלו, המתפשטת לאורך ולרוחב. מה שמחבר את הנקודה אל ההיכל, את חכמה אל בינה, הוא דעת.

כי הדעת הוא עולה עד קרומא דאורא, ואורא שלפני הקרומא דחפיא על מו"ס [מוחא סתימאה] כו' שהוא מעצמות אור א"ס כמו במשל להיות נובע השכל מלמעלה מהשכל ועי"ז חבור חו"ב [חכמה ובינה] תריין ריעין⁵² כו'.

שכן הדעת עולה עד הקרום של האוויר; והאוויר שלפני הקרום המכסה על מוחא סתימאה, וכו', הוא מעצמות אור אין סוף, כמו במשל שבו השכל נובע מלמעלה מן השכל; ועל ידי כך מתחברים חכמה ובינה, "שני רעים", וכו'.

הדעת יכולה לחבר ביניהן משום ששורשה מגיע עד ל"קרום של האוויר", המכסה על מוחא סתימאה, המוח הנסתר שבתוך כתר; האוויר נמשך מעצמות אור אין סוף. במונחים אנושיים, השכל נובע מדבר שלמעלה מן השכל, ועל ידי כך מתחברות חכמה ובינה, "שני רעים".

(פ"י כי הנה עד"מ כשאדם משכיל ומחדש איזו השכלה חדשה זהו המשכה שנמשך ממקור השכל הנקרא משכיל, ולפעמים אין נופל לו שכל מלמעלה מהשכל, א"כ בהכרח לומר שיש דבר שלמעלה מבחי' המקור השכל המשכיל

(הכוונה היא, בדרך משל: כאשר אדם משכיל ומחדש איזו השכלה חדשה, הרי זו המשכה הנמשכת ממקור השכל, הנקרא משכיל, כלומר מי שמשכיל; ולפעמים לא עולה בדעתו רעיון מלמעלה מן השכל. אם כן, מוכרחים לומר שיש דבר שלמעלה מבחינת מקור השכל, המשכיל,

הסוגריים מסבירים: השכלה חדשה נמשכת ממקור השכל, הנקרא משכיל, הכוח המשכיל רעיונות. אך לפעמים לא עולה רעיון, ולכן מוכרחים לומר שיש דבר שלמעלה ממקור זה, המקשר אותו לגילוי.

שהוא המקשרו ומחברו לבא לידי גילוי בשכל לפעמים כך ולפעמים כך. והנה מקור השכל הנק' משכיל זהו הנק' ח"ס [חכמה סתימאה].

המקשר אותו ומחבר אותו כדי שיוכל להתגלות בשכל, לפעמים כך ולפעמים כך. והנה מקור השכל, הנקרא משכיל, הוא הנקרא חכמה סתימאה.

אותו גורם עליון מקשר את מקור השכל להבנה בפועל, ולעיתים מאפשר לרעיון להתגלות ולעיתים לא. מקור השכל, המשכיל, מקביל לחכמה סתימאה.

והבחי' שלמעלה מזה זהו בחי' אורא שעל קרומא דחפא על מו"ס [מוחא סתימאה]⁵³ שהוא המקשר ומחבר ח"ס [חכמה סתימאה] לבא לידי גילוי כו' ומה שנק' אורא י"ל [יש לומר] שיוכן עם מ"ש בפי' מקץ בדי"ה נר חנוכה כו' מזוזה מימין⁵⁴ כו' ע"ש בענין אור ואויר.

והבחינה שלמעלה מזה היא בחינת האויר שמעל לקרום המכסה על מוחא סתימאה, והוא המקשר ומחבר את חכמה סתימאה כדי שתתגלה, וכו'. ואת הטעם לכך שהוא נקרא אויר אפשר להבין מתוך מה שנכתב בפרשת מקץ, בדרוש המתחיל "נר חנוכה", וכו', "מזוזה מימין", וכו'; עיינו שם בענין אור ואויר.

למעלה מחכמה סתימאה נמצא האויר שמעל לקרום המכסה עליה, והוא מקשר אותה לגילוי. הטעם לכך שהוא נקרא אויר מוסבר בדרוש בתורה אור על נר חנוכה, בפרשת מקץ, העוסק באור ובאויר.

והנה באוירא הוא הארת בחי' דעת דע"י [דעתיק יומין]. וז"ש [וזהו שכתוב] ששם שרש הדעת ולכן יש ג"כ ביכולתו של הדעת דאצילות לחבר חו"ב [חכמה ובינה] שהוא בחי' נקודה בהיכלא כי שרשו גבוה מאד כנ"ל. ועיין עוד מענין הדעת בזהר הרקיע)

והנה באוירא מאירה הארה מבחינת דעת דעתיק יומין. וזהו שנאמר ששם שורש הדעת; ולכן גם לדעת דאצילות יש יכולת לחבר את חכמה ובינה, שהן בחינת "נקודה בהיכלא", מפני ששורשה גבוה מאוד, כנזכר לעיל. ועיין עוד בענין הדעת בזהר הרקיע)

בתוך האוירא מאירה דעת דעתיק יומין, פנימיות כתר, ושם נמצא שורש הדעת. מכיוון ששורשה גבוה כל כך, יש גם לדעת דאצילות יכולת לחבר את חכמה ובינה, "נקודה בהיכלא".

(ס"פ תרומה בדף קס"ו) ועמ"ש מזה ג"כ בביאור ע"פ אני ה' אלקיכם דפ' ציצית וע"פ לבבתי אחותי כלה⁵⁵ והוא ענין עסק התורה לשמה לשם התורה להיות התורה בבחי' חכמה והוי' בחכמה⁵⁶ כו'

(בסוף פרשת תרומה, בדף קס"ו). ועיין גם במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "אני הוי' אלקיכם" שבפרשת ציצית, ועל הפסוק "לבבתי אחותי כלה". וזהו ענין העיסוק בתורה לשמה, לשם התורה, כדי שהתורה תהיה בבחינת חכמה, ו"הוי' בחכמה", וכו',

לאחר הפניה לדיונים נוספים — על "אני הוי' אלקיכם" בפרשת ציצית ועל "לבבתי אחותי כלה" — אדמו"ר הזקן מיישם זאת ללימוד תורה לשמה, לשם התורה. לימוד כזה מחבר את התורה לחכמה, ככתוב: "הוי' בחכמה יסד ארץ" (משלי ג, יט).

וכמ"ש בזהר דוד קשיר אורייתא דלעילא עם קוב"ה [קודשא בריך הוא]^{57, 58} אורייתא דלעילא חכמה עילאה וקשיר בקוב"ה [בקודשא בריך הוא] להיות בו השראת אור א"ס שזהו ענין מגלה עמוקות מני חשך כנ"ל.⁵⁹

וכמו שכתוב בזהר: "דוד קשר את התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא". התורה שלמעלה היא חכמה עילאה, והוא קשר אותה עם הקדוש ברוך הוא כדי שתשרה בה הארה של אור אין סוף; וזהו ענין "מגלה עמוקות מני חושך", כנזכר לעיל.

הזהר אומר שדוד "קשר את התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא": הוא חיבר את חכמה עילאה עם ה', כדי שאור אין סוף ישרה בה. זהו שוב הענין של "מגלה עמוקות מני חושך" — גילוי האור הנסתר בחכמה.

5 וזהו או יחזיק במעוזה יעשה שלום לי שלום יעשה לי⁶⁰ פי' יעשה שלום לי הוא שלום בפמשמ"ע [בפמליא

של מעלה] היינו חיבור חו"ב [חכמה ובינה] שהם י"ה ע"י התורה

וזהו [פירוש] "או יחזיק במעוזה, יעשה שלום לי; שלום יעשה לי". פירוש "יעשה שלום לי" הוא שלום בפמליה של מעלה, כלומר חיבור חכמה ובינה, שהן י"ה, באמצעות התורה,

הפסוק בישעיהו, "יחזיק במעוזה, יעשה שלום לי; שלום יעשה לי", מדבר פעמיים על שלום. אדמו"ר הזקן מסביר שהשלום הראשון הוא שלום בפמליה של מעלה — חיבור חכמה ובינה, שתי האותיות הראשונות של הוי', יו' — שנעשה באמצעות התורה.

שהוא בחיי דעת עליון העושה שלום העליון הנ"ל והוא ע"י המשכת אור א"ס מלמעלה מעלה מהחכמה שיהיה נמשך בחו"ב [בחכמה ובינה] ועמ"ש במ"א בענין כיריעות שלמה.⁶¹

שהיא בחינת דעת עליון, העושה את השלום העליון הנזכר לעיל; והדבר נעשה באמצעות המשכת אור אין סוף מלמעלה מעלה מהחכמה, כדי שיימשך בחכמה ובינה. ועיין מה שנכתב במקום אחר בענין "כיריעות שלמה".

התורה כאן היא דעת עליון, שעושה שלום עליון זה באמצעות המשכת אור אין סוף ממקום שלמעלה הרבה מהחכמה אל חכמה ובינה. הביטוי "כיריעות שלמה" (שיר השירים א, ה) מפנה לדין נוסף בנושא.

קטע 4 • 61 • 8

השלום התחתון

6 והנה מבחי' שלום העליון נעשה ג"כ שלום התחתון כדכתיב כי אל דעות הוי' ב' דעות דעת עליון המחבר חו"ב [חכמה ובינה] ודעת תחתון המחבר המדות להיות התכללות המדות חסד שבגבורה וגבורה שבחסד

והנה, מבחינת השלום העליון נמשך גם השלום התחתון, ככתוב: "כי הוי' אל דעות" — שתי בחינות של דעת: דעת עליון, המחברת חכמה ובינה, ודעת תחתון, המחברת את המדות, כדי שתהיה ביניהן התכללות — חסד שבגבורה וגבורה שבחסד.

מן השלום העליון נמשך השלום התחתון. הפסוק "כי הוי' אל דעות" (שמואל א' ב, ג) משתמש בלשון רבים, "דעות", ואת הלשון הזאת קורא אדמו"ר הזקן כשתי בחינות של דעת: העליונה, המחברת חכמה ובינה, והתחתונה, המחברת את המדות, כך שהחסד כולל את הגבורה והגבורה כוללת את החסד.

וזהו ענין ההתכללות המבואר למעלה שלא יהיו המדות בבחי' ענפין מתפרדין אלא בבחי' התכללות לאכללא שמאלא בימינא והיינו ע"י המשכת המוחין בהם.

וזהו ענין ההתכללות שהוסבר לעיל: שהמדות לא יהיו בבחינת "ענפים נפרדים", אלא בבחינת התכללות, "לכלול את השמאל בימין"; והדבר נעשה על ידי המשכת המוחין לתוכן.

זוהי ההתכללות שתוארה קודם: במקום שיהיו "ענפים נפרדים", המדות כוללות זו את זו, כך ש"השמאל נכלל בימין". הדבר נעשה על ידי המשכת המוחין לתוכן.

וביאור זה למעלה היינו כי יש גבורה בלא חסד כמו דור המבול שנענשו בשביל חטאם ולא בשביל תיקונם

והביאור בזה למעלה הוא שיש גבורה בלי חסד, כמו בדור המבול, שנענשו בגלל חטאם ולא כדי לתקן אותם,

גם בסדר האלקי יש גבורה בלי חסד — עונש שהוא דין בלבד. דור המבול נענש בגלל חטאו, ולא כדי לתקן את החוטאים.

שהרי אין להם חלק לעוה"ב [לעולם הבא] וכן אנשי סדום⁶² מבול של אש ואין להם חלק לעוה"ב [לעולם

הבא]⁶³

שהרי אין להם חלק לעולם הבא; וכן אנשי סדום — מבול של אש — ואין להם חלק לעולם הבא.

הראיה היא שכפי שמלמדת המשנה, לדור המבול אין חלק לעולם הבא, וכך נאמר גם על אנשי סדום, שנכחדו ב"מבול של אש". עונשם לא נועד לטהר אותם.

(והיינו כמ"ש במ"א שהמבול היה שרשו מעולם התהו ע"ש ובתהו לא היו התכללות המדות ע"כ היה הגבורה כמו שהיא כו')

(וזהו כפי שמבואר במקום אחר, ששורש המבול היה מעולם התהו — עיינו שם; ובעולם התהו לא הייתה התכללות של המדות, ולכן הגבורה הייתה כפי שהיא, וכו').

שורש המבול היה בעולם התהו, כפי שמבואר במקום אחר. מאחר שבעולם התהו המדות לא נכללו זו בזו, הגבורה פעלה שם בצורתה הטהורה, בלי שתהיה מעורבת בחסד.

וכן מצרים ומ"מ נאמר באבוד רשעים רנה⁶⁴ שנצמח מזה תיקון לעולם שהעולם נהנה כו' אבל לגבי הן עצמן נק' גבורה בלי חסד.

וכן מצרים. ואף על פי כן נאמר: "באבוד רשעים רינה", שכן מכך צמחה תועלת לעולם ותיקון לעולם, והעולם נהנה וכו'; אבל ביחס אליהם עצמם, הדבר נקרא גבורה בלי חסד.

כך גם ביחס לעונשה של מצרים. נכון ש"באבוד רשעים רינה" (משלי יא, י'), משום שהעולם נהנה מנפילתם, אבל ביחס לרשעים עצמם זו הייתה גבורה בלי חסד.

אבל כי אשר יאהב⁶⁵ ה' יוכיח יסורים של אהבה הם כמו שמרחיצין את הקטן לטובתו ולא בשביל החטא

אבל "כי את אשר יאהב ה' יוכיח": ייסורים של אהבה הם כמו רחיצת ילד קטן לטובתו, ולא בגלל החטא,

לעומת זאת, "את אשר יאהב ה' יוכיח" (משלי ג, יב): אלה הם "ייסורים של אהבה", כמו רחיצת ילד קטן, שנעשית לטובתו ולא כעונש.

כי החטא נמחל בלא"ה [בלאו הכי] רק שצריך לתקן כו' ותיקון זה הוא מבחי' התכללות הגבורה בחסד והוא ע"י מוחין

שכן החטא נמחל ממילא, ורק צריך לתקן וכו'. תיקון זה נובע מבחינת התכללות הגבורה בחסד, והוא נעשה באמצעות המוחין,

החטא נמחל ממילא; הייסורים נועדו רק לתקן. תיקון מסוג זה נובע מהגבורה הנכללת בחסד, והוא נעשה באמצעות המוחין.

כי נה"י [נצח הוד יסוד] דאימא הן מוחין לז"א וע"י התורה מביא תוספת מוחין היינו ע"י שמתחלה יעשה שלום לי חיבור או"א [אבא ואימא] ואח"כ שלום יעשה לי שמאו"א [שמאבא ואימא] נעשו

שכן נצח, הוד ויסוד של אימא הם המוחין של ז"א, ועל ידי התורה ממשיכים מוחין נוספים. כלומר, תחילה יעשה שלום ליי — חיבור אבא ואמא; ואחר כך "שלום יעשה ליי" — שאבא ואמא נעשים

במונחים קבליים, הספירות התחתונות של אימא (בינה) — נצח, הוד ויסוד שלה — נעשות המוחין של ז"א, ולימוד התורה ממשיך מוחין נוספים. תחילה בא יעשה שלום ליי, כלומר ייחוד אבא ואמא (חכמה ובינה); ולאחר מכן "שלום יעשה ליי", שבו אבא ואמא נעשים מוחין לז"א.

מוחין לז"א להיות התכללות הו"ק [הוי קצוות] שהמשכה זו הוא ג"כ ע"י התורה שבה ועל ידה ממשיכים ממוחין דאו"א [דאבא ואימא] בז"א כמ"ש בד"ה השמים כסאי⁶⁶ ובד"ה באתי לגני⁶⁷.

מוחין לז"א, כדי שתהיה התכללות של שש הקצוות; גם המשכה זו נעשית באמצעות התורה, שעל ידה ודרך התורה ממשיכים מהמוחין של אבא ואמא אל ז"א, כפי שנכתב במאמר המתחיל "השמים כסאי" ובמאמר המתחיל "באתי לגני".

התוצאה היא התכללות בין שש המדות של ז"א. באמצעות התורה ממשיכים מהמוחין של אבא ואמא אל ז"א, כפי שמוסבר במאמרים על "השמים כסאי" (ישעיהו סו, א) ועל "באתי לגני" (שיר השירים ה, א).

וזהו שאמר רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי] יכול אני לפטור את כל העולם⁶⁸ כולו מן הדין⁶⁹ כדאיתא (פ"ד דסוכה דמ"ה ע"ב וכזה איתא ברבות נח פל"ה).

וזהו [פירוש] דבריו של רבי שמעון בר יוחאי: "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", כפי שמוכח (בפרק ד של סוכה, דף מה ע"ב; וכעין זה מובא ברבות, נח, פרק לה).

כך מתבארים דבריו של רבי שמעון בר יוחאי בתלמוד (סוכה מה ע"ב): "יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין". במדרש על נח נאמר דבר דומה על זכותו: בימיו לא נראתה הקשת.

והיינו מפני רבוי מוחין דגדלות שהמשיך ושהיה תורתו אומנתו⁷⁰ ומצד שרש מעלת נשמתו⁷¹ שהיה מעלה מ"ן [מ"ן נוקבין] בבחי' גבוה מאד ובהמשכת מוחין

והיינו מפני ריבוי המוחין דגדלות שהמשיך, ומפני שתורתו הייתה אומנותו, וכן מכוח שורש נשמתו הנעלה, שבזכותו העלה מ"ן מבחינה גבוהה מאוד. ובהמשכת המוחין

הוא היה יכול לעשות זאת בזכות המוחין דגדלות הרבים שהמשיך, משום ש"תורתו אומנותו" (כפי שנאמר בתלמוד עליו ועל חבריו, שבת יא ע"א), ובשל שורש נשמתו הנעלה. שורש זה אפשר לו להעלות מ"ן — "מים נקביים", כלומר אתערותא דלתתא — מבחינה גבוהה מאוד.

דגדלות מעצמות חכמה עילאה שלמעלה מהחכמה כפי שמתלבשת במדות מתבטלים כל הדינים כו' זהו יתגדל ויתקדש שמיא רבא ועתה יגדל נא כח אדי⁷² וכמ"ש במ"א.⁷³

דגדלות מעצם החכמה העילאה, שלמעלה מהחכמה כפי שהיא מתלבשת במדות, מתבטלים כל הדינים וכו'. זהו "יתגדל ויתקדש שמיא רבא", וכן "ועתה יגדל נא כח אדי", כפי שנתבאר במקום אחר.

כאשר מוחין דגדלות נמשכים מעצם החכמה העילאה, שלמעלה מהחכמה עצמה, ומתלבשים במדות, כל הדינים מתבטלים. זהו פירוש "יתגדל ויתקדש שמיא רבא" שבקדיש, וכן תפילתו של משה: "ועתה יגדל נא כח אדי" (במדבר יד, יז).

7 ועיין מענין יעשה שלום לי^{74, 75} כו' כפי במדבר קי"ח א' ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובפי' ויקרא די"ד ע"ב ועמ"ש בביאור ע"פ כה תברכו את בניי [בני ישראל]⁷⁶ גבי

ועיינו בענין "יעשה שלום ליי" וכו' בזוהר, פרשת במדבר, קי"ח ע"א, ובפירוש הרמ"ז שם, וכן בפרשת ויקרא, דף י"ד ע"ב; וראו גם מה שכתוב בביאור על הפסוק "כה תברכו את בני ישראל", בענין

להרחבה על "יעשה שלום ליי" מפנה אדמו"ר הזקן לזוהר על במדבר (קי"ח ע"א), עם פירוש הרמ"ז, לזוהר על ויקרא (י"ד ע"ב), וכן לביאורו על ברכת הכהנים, "כה תברכו את בני ישראל" (במדבר ו', כ"ג).

ענין וישם לך שלום⁷⁷ וע"פ ביום השמיני עצרת,⁷⁸ ולכאורה היה אפשר לומר שב' בחי' שלום אלו זהו ענין ב' בחי' שבתיקון הנוכח למעלה דהיינו התכללות הכלים ומה שע"ז מחזיק רבוי אור,

"וישם לך שלום", ועל הפסוק "ביום השמיני עצרת". לכאורה אפשר היה לומר ששתי בחינות השלום האלה הן שתי הבחינות בתיקון שהוזכר לעיל: התכללות הכלים, והעובדה שבזכותה הכלי מחזיק ריבוי אור;

הביאור עוסק ב"וישם לך שלום" (במדבר ו', כ"ו), והוא מצטט גם את ביאורו על "ביום השמיני עצרת" (במדבר כ"ט, ל"ה). לכאורה, שני סוגי השלום עשויים להתאים לשתי הבחינות בתיקון שתואר לעיל: התכללות הכלים, וריבוי האור שהכלים יכולים להחזיק בעקבותיה.

ולכן זהו ע"י בחי' דעת עליון ודעת תחתון וא"ש [ואתי שפיר] לפמ"ש [לפי מה שכתוב] במ"א בביאור ע"פ מים רבים⁷⁹ שדעת תחתון הוא דעת המתפשט לתוך

ולכן הדבר נעשה באמצעות בחינות דעת עליון ודעת תחתון. הדברים מתיישבים לפי מה שנכתב במקום אחר, בביאור על הפסוק "מים רבים", שדעת תחתון היא הדעת המתפשטת לתוך

לפי הסבר זה, שתי הבחינות נוצרות באמצעות דעת עליון ודעת תחתון. הדברים מתיישבים עם המאמר בתורה אור על "מים רבים", המגדיר את דעת תחתון כדעת המתפשטת אל המדות.

המדות להמשיך בהם הארת חו"ב [חכמה ובינה] ומבואר לעיל שע"י שהמדות מתנהגים ע"י המוחין חו"ב [חכמה ובינה] ע"י נעשה התכללות המדות והוא תיקון והתכללות הכלים וזהו ענין שלום בפמשמ"ט [בפמליא של מטה].

המדות, כדי להמשיך לתוכן את הארת חכמה ובינה. ומבואר לעיל, שכאשר המדות מונהגות על ידי מוחין, חכמה ובינה, נוצר מכך שהמדות כוללות זו את זו; זהו תיקון והתכללות הכלים, וזהו ענין השלום בפמליא של מטה.

דעת תחתון ממשיכה את הארת חכמה ובינה אל תוך המדות, וכפי שהוסבר, רגשות המונהגים על ידי השכל נכללים זה בזה, וזהו תיקון הכלים. כך מתבטא השלום בפמליא של מטה.

8 ודעת עליון הוא הנמשך מבחי' כתר וממשיך מבחי' כתר בחו"ב [בחכמה ובינה] וחו"ג [וחסד וגבורה] כו' ע"ש. וזהו ענין המשכת תוספת אורות חדשים וזהו ענין שלום בפמליא של מעלה.⁸⁰

ודעת עליון היא זו שנמשכת מבחינת כתר, וממשיכה מבחינת כתר לחכמה ובינה ולחסד וגבורה וכו'; עיינו שם. זו המשכת תוספת של אורות חדשים, וזהו ענין השלום בפמליא של מעלה.

דעת עליון, הנמשכת מכתר, מעבירה את אור הכתר לחכמה ובינה, וכן לחסד וגבורה, כפי שמוסבר בקטע מתורה אור. וזהי המשכת אורות חדשים נוספים, והיא השלום בפמליא של מעלה.

ועוד דמבואר בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ז [פרק ז']⁸¹ דחכמה נק' חיוהי והמדות וגם בינה נק' גרמוהי, וחיוהי היינו אור וגרמוהי היינו כלים כו' וכמ"ש במ"א

ועוד, מבואר בעץ חיים, שער 41, פרק 7, שחכמה נקראת "חיותיו", והמדות וגם בינה נקראות "כליו"; "חיותיו" פירושו אור, ו"כליו" פירושו כלים וכו', כפי שנכתב במקום אחר;

דרך נוספת: בעץ חיים נאמר שחכמה נקראת "חיותיו", ואילו המדות ובינה נקראות "כליו" — כלשון תיקוני הזהר: "הוא וחיותיו אחד; הוא וכליו אחד". "חיותיו" פירושו אורות, ו"כליו" פירושו כלים.

דהיינו לפי שבחכמה גם הכלי הוא בבחי' בטול לגמרי כח מ"ה [מה]⁸² כו' כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פל"ה בהג"ה [בהגהה], מיהו אינו מיושב לפי לי' [לשון] הפסוק דמשמע שמתחלה נעשה שלום העליון ואח"כ שלום התחתון

כלומר, משום שבחכמה גם הכלי נמצא בכיטול גמור, בכוח מה וכו', כפי שנכתב בספר של בינונים, פרק 35, בהגהה. אולם פירוש זה אינו מתאים ללשון הפסוק, שממנה משמע שתחילה נעשה השלום העליון, ואחר כך השלום התחתון;

חכמה נחשבת לאור משום שבה אפילו הכלי בטל לגמרי — כוח מה — כפי שמוסבר בהגהה לפרק 35 בתניא. אולם פירוש זה אינו מתאים לסדר שבפסוק, המציב תחילה את השלום העליון ואחר כך את השלום התחתון.

אלא העיקר כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] שהוא ענין המשכת האור תחלה בבחינת י"ה ואח"כ נמשך ג"כ בבחי' המדות ו"ה ועמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בניי [בני ישראל],⁸³

אלא העיקר הוא כפי שנכתב לעיל: מדובר בהמשכת האור תחילה בבחינת י"ה, ואחר כך הוא נמשך גם בבחינת המדות, ו"ה. ועיינו כמה שנכתב בביאור על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל";

אם כן, העיקר הוא ההסבר שניתן קודם: האור נמשך תחילה לי"ה — חכמה ובינה — ואחר כך גם למדות, ו"ה. מובא גם המאמר על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא 22:32).

ועי"ל [ועוד יש לומר] דע"י המצות נעשה תיקון הכלים וע"י התורה ממשיכים האור וכמ"ש כי נר מצוה ותורה אור⁸⁴ ועמ"ש בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב כולה⁸⁵ כו'.

ועוד אפשר לומר שעל ידי המצוות נעשה תיקון הכלים, ועל ידי התורה ממשיכים את האור, ככתוב: "כי נר מצוה ותורה אור". ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "ראיתי והנה מנורת זהב כולה" וכו'.

אפשר גם לומר שהמצוות מתקנות את הכלים, ואילו התורה ממשיכה את האור, ככתוב: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי 6:23): הנר מכיל את האור, והאור מאיר. מובא גם המאמר על חזון המנורה כולה זהב של זכריה.

קטע 5 • 91-10

מוח ולב

9 ג והנה כמו שהוא ענין התיקון למעלה להיות ההתכללות. כך הוא ג"כ בנפש דענין התכללות חו"ב [חכמה ובינה] הוא בחי' מוחא וליבא שהם בעצם שני הפכים

3. כשם שהתיקון למעלה הוא שתהיה התכללות, כך גם בנפש. התכללות חכמה ובינה היא בחינת מוח ולב, שהם במהותם שני הפכים,

סעיף 3 מחיל את התיקון על הנפש. האיחוד של חכמה ובינה מתבטא באדם כמוח ולב, שהם מטבעם הפכים.

כמו שאנו רואים שברשפי אש הלב מתמעט המוח ר"ל [רוצה לומר] ההשגה ועומק ההתבוננות ובמוח מתמעט אש הלב וצ"ל התכללות להיות מוח שליט על הלב

כפי שאנו רואים, כאשר הלב בוער ברשפי אש, המוח — כלומר ההשגה ועומק ההתבוננות — נחלש, ואילו כאשר המוח פועל, אש הלב נחלשת. וצריכה להיות התכללות, כך שהמוח ישלוט על הלב;

כשהלב בוער ברגש עז, ההשגה ועומק ההתבוננות נחלשים; וכשהמוח פועל, אש הלב מתקררת. התכללות פירושה שהמוח שולט על הלב.

דהיינו שיהא הלב נכנע למוח ומתנהג ע"פ הנהגת המוח כוי להיות ובכל נפשך⁸⁶ אליך הי נפשי אשא,⁸⁷

כלומר, שהלב ייכנע למוח ויתנהל לפי הכוונת המוח וכו', כדי שיהיה "ובכל נפשך", "אליך הוי נפשי אשא".

הלב נכנע אז למוח ונוהג לפי הכוונתו, כדי שאדם יאהב את ה' "בכל נפשו" (דברים ו, ה), כפי שנאמר: "אליך הוי נפשי אשא" (תהלים כה, א).

והיינו ע"י עסק התורה ואשים דברי בפ"ך⁸⁸ ובצל ידי כסיתך ועי"ז ממשיכים מן המוח אל הלב ע"י עסק התורה לשמה גילוי אור א"ס בחכמה.

והדבר נעשה באמצעות העיסוק בתורה: "ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך". באמצעות כך ממשיכים מן המוח אל הלב, על ידי עיסוק בתורה לשמה, את גילוי אור אין סוף שבחכמה.

הדבר מושג באמצעות לימוד התורה, שעליו נאמר: "ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך" (ישעיהו נא, טז). לימוד תורה לשמה ממשיך מן המוח אל הלב את גילוי אור אין סוף שבחכמה.

10 וזהו ענין השלום וחיבור חו"ב [חכמה ובינה]. וענין ההתכללות במדות כי המדות הן מעה"ד [מעץ הדעת]

טו"ר [טוב ורע] כי בחזה דז"א מסתיים יסוד אימא שם מתחיל בחי' עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] והתכללות המדות להיות כלולים בטוב הוא ע"י התורה

וזהו ענין השלום והחיבור בין חכמה ובינה. ובענין ההתכללות במדות: המדות הן מעץ הדעת טוב ורע, שכן בחזה של ז"א מסתיים יסוד אימא, ושם מתחילה בחינת עץ הדעת טוב ורע; התכללות המדות, כך שיהיו כלולות בטוב, נעשית באמצעות התורה,

איחוד המוח והלב הוא ה"שלום" והחיבור בין חכמה ובינה. המדות, לעומת זאת, מושרשות בעץ הדעת טוב ורע: לפי המבנה הקבלי, יסוד אימא, צינורה של בינה, מגיע רק עד לחזה של ז"א, ומתחת לנקודה זו מתחילה בחינת עץ הדעת, שבה הטוב והרע מעורבים.

שהיא להבדיל בין הטמא⁸⁹ וכו' והיא המברר כוי ובירור המדות הוא ע"י המוחין כי ע"י תוספת מוחין נעשה התכללות ומוחין נמשכו מבחי' אבא.

שעניינה להבדיל בין הטמא וכו', והיא המבררת וכו'. בירור המדות נעשה באמצעות המוחין, שכן תוספת מוחין מביאה להתכללות; והמוחין נמשכים מבחינת אבא.

הכללת המדות בטוב היא עבודתה של התורה, שתכליתה "להבדיל בין הטמא ובין הטהור" (ויקרא יא, מז), והיא מבררת אותן. הבירור נעשה באמצעות תוספת מוחין, והמוחין נמשכים מאבא, חכמה.

קטע 6 • 111

מדוע משה, ומדוע כולכם

11 ולכן כתיב נקום נקמת⁹⁰ בניי⁹¹ [בני ישראל] מאת המדינים אחר תאסף שלא היה יכול להיות מלחמה זו רק בימי משה

לכן נאמר: "נקום את נקמת בני ישראל מאת המדינים; אחר תיאסף", שכן מלחמה זו הייתה יכולה להתקיים רק בימי משה.

הדבר מסביר מדוע אמר ה' למשה: "נקום את נקמת בני ישראל מאת המדינים; אחר תיאסף אל עמיך" (במדבר לא, ב). המלחמה במדין הייתה יכולה להתקיים רק בחייו של משה.

ולכן אף שנקנסה עליו עלה אל הר העברים⁹² כו' מ"מ המתינו לו עד שינקום והיינו כי משה הוא יסוד אבא ולכן נקרא מחוקק ותרגומו ספרא רבא⁹³ וירא ראשית לו.⁹⁴

לכן, אף שכבר נגזר עליו "עלה אל הר העברים" וכו', בכל זאת המתינו לו עד שינקום. והטעם הוא שמשה הוא יסוד אבא, ולכן נקרא "מחוקק", והתרגום מתרגם זאת "ספרא רבא", וכן נאמר עליו: "וירא ראשית לו".

אף שכבר נגזר על משה לעלות להר העברים ולמות שם (במדבר כו, יב), מותו נדחה עד שינקום את נקמת ישראל ממדין. משה הוא יסוד אבא, הערוץ של חכמה; משום כך הוא נקרא "מחוקק", והתרגום מתרגם זאת "ספרא רבא" — הסופר הגדול. ועליו נאמר "וירא ראשית לו" (דברים לג, כא), שכן "ראשית" היא חכמה.

אלא שזכה לבינה⁹⁵ והוצרך להיות התיקון על ידו דוקא [וזהו פ"י מחוקק שהוא חקיקת ותיקון הכלים להיות ריבוי הכלים ועיי"ז יהי [יהיה] ריבוי האור וכו' ועמ"ש ע"פ במחוקק במשענותם⁹⁶ וע"פ אם בחקתי^{97,98} בדי"ה מבואר בע"ח [בעץ חיים]].

אלא שהוא זכה גם לבינה, והתיקון היה צריך להיעשות דווקא על ידו. [וזהו פירוש "מחוקק": חקיקה ותיקון של הכלים, כדי שיהיו כלים רבים יותר, ועל ידי כך יהיה אור רב יותר וכו'. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "במחוקק במשענותם" ועל הפסוק "אם בחוקותי", במאמר המתחיל "מבואר בעץ חיים"].

משה זכה גם לבינה, כפי שאמרו חז"ל שניתנו לו חמישים שערי בינה חסר אחד (ראש השנה כא, ב), ולכן התיקון היה צריך להיעשות דווקא על ידו. ההערה שבסוגריים מפרשת "מחוקק" מלשון חקיקה: גילוף ועיצוב של הכלים, כדי שיתרכו ויוכלו להכיל אור רב יותר.

כי הנה המדינים הם מבחי' הפירוד שקודם התיקון עד דלא הוו משגיחין אפין באפין שלכן אריכות זמן חורבן בהמ"ק [בית המקדש] שמפני שנאת חנם

שהרי המדינים הם מבחינת הפירוד שקדם לתיקון, כאשר "לא היו משגיחים פנים בפנים"; ולכן ארך זמן החורבן של בית המקדש, שבא בגלל שנאת חנם.

המדינים נובעים מן הפירוד שקדם לתיקון, כאשר המידות "לא היו משגיחות פנים בפנים". אדמו"ר הזקן קושר זאת למשך הגלות שלאחר החורבן שנגרם בגלל שנאת חנם, כפי שעולה מן ההשוואה לבית ראשון בהמשך.

כי בחורבן בית ראשון ע"י שהיה מז' עממין שהם סיגים דשבעה כלים דתהו שנשאר בכח

כי בחורבן בית ראשון, מכיוון שהדבר נבע משבעת העמים, שהם הסיגים של שבעת הכלים דתהו שנותרו בבחינת

לעומת זאת, בית ראשון נחרב בגלל חטאים ששורשם בשבעת העמים, שהם הסיגים של שבעת הכלים דתהו.

סיגים לאחר התיקון והבירור כל מה שהוברר ונכלל בעולמות דקדושה, והם נשאר בכח סיגים, לכך

לפי הכלי כך היה הגבול ימי שנתינו בהם⁹⁹ שבעים שנה

סיגים לאחר התיקון והבירור של כל מה שהתברר ונכלל בעולמות הקדושה — והם נותרו בבחינת סיגים — לכן,

בהתאם לכלי, כך היה גם הגבול: "ימי שנתינו בהם שבעים שנה".

הסיגים הם מה שנותר לאחר שכל מה שאפשר היה לברר נברר ונכלל בעולמות הקדושה. לסיגים של שבעת הכלים יש מידה, "לפי הכלי";

לכן הגלות ההיא הוגבלה לשבעים שנה, ככתוב: "ימי שנתינו בהם שבעים שנה" (תהילים ז, י).

(ר"ל [רוצה לומר] דכמו שיש קצבה ודי לבירור נה"ב [נפש הבהמית] שבאדם על ידי ע' [שבעים] שנה שבהן יוכל

האדם לברר הניצוצים שבנה"ב [שבנפש הבהמית] שנלקחה משמרים דז' מדות דתהו, וזהו ימי שנתינו בהם

שבעים שנה וכמ"ש בפ' אם

(כלומר, כשם שיש שיעור קבוע שמספיק לבירור הנפש הבהמית שבאדם במשך שבעים שנה, שבמהלכן יכול האדם

לברר את הניצוצות שבנפש הבהמית, שנלקחה משמרי שבע המידות דתהו — וזהו "ימי שנתינו בהם שבעים שנה",

וכפי שנכתב בפרשת אם

הסוגריים מסבירים: שבעים שנות חייו של אדם הן שיעור קבוע ומספיק לבירור הנפש הבהמית שלו, שנלקחה משמרי שבע המידות דתהו,

ובשנים אלו הוא יכול לברר את הניצוצות שבתוכה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בפרשת בחוקותי, שבו הוא מפרש כך את הפסוק "ימי

שנתינו בהם שבעים שנה".

בחוקתי בד"ה מבואר בע"ח [בעץ חיים] הנזכר לעיל, כך עד"ז היה די לתיקון העוונות שמחמתן נחרב

הבית ראשון ג"כ במספר ע' [שבעים] שנה מטעם הנ"ל שלבירור הסיגים שנשתיירו מהכלים לאחר התיקון

יש גבול ע' [שבעים] שנה לז' מדות כו')

בחוקותי, במאמר המתחיל "מבואר בעץ חיים" הנזכר לעיל; כך, בדומה לכך, גם לתיקון העוונות שבגללם נחרב בית

ראשון הספיקו שבעים שנה, מאותו טעם שנזכר לעיל: לבירור הסיגים שנותרו מן הכלים לאחר התיקון יש גבול של

שבעים שנה, כנגד שבע המידות וכו').

בדומה לכך, שבעים שנה הספיקו לתיקון החטאים שבגללם נחרב בית ראשון. לבירור הסיגים שנותרו מן הכלים לאחר התיקון יש גבול של

שבעים שנה, כנגד שבע המידות.

משא"כ שרש התיקון שיהיה מעולם התהו לעולם התיקון זה צריך זמן ארוך כו' וצ"ל בחיי משה יסוד אבא¹⁰⁰ מקור התורה שכל התורה היא תורת משה וקודם מתן תורה בא יתרו להכניע א"ע [את עצמו]

לעומת זאת, שורש התיקון, המעבר מעולם התהו לעולם התיקון, דורש זמן רב וכו'. ונדרשת בחינת משה, יסוד אבא, מקור התורה, שהרי כל התורה היא תורת משה. ולפני מתן תורה בא יתרו להכניע את עצמו,

תיקון השורש עצמו, המעבר מעולם התהו לעולם התיקון, אורך זמן רב. לשם כך נדרשת בחינת משה, יסוד אבא ומקור התורה, שהרי התורה כולה נקראת "תורת משה"; ולפני מתן תורה בא יתרו להכניע את עצמו.

כי ה' יברך את עמו בשלום¹⁰¹ אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלפני את עדל"ת [אתערותא דלתתא] כו' (ועיין מענין יתרו כהן מדין¹⁰² בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר ר"פ יתרו דס"ח א' ד"ה חמוי דיוסף כו' ע"ש בשם הלק"ת [הלקוטי תורה (להאריז"ל)])

כי "הוי" יברך את עמו בשלום: אתערותא דלעילא, שקדמה לה אתערותא דלתתא וכו'. (ועיינו בענין "יתרו כהן מדין", בפירוש הרמ"ז על הזוהר, בתחילת פרשת יתרו, דף ס"ח ע"א, בדיבור המתחיל "חמוי דיוסף" וכו'; ראו שם בשם ליקוטי תורה של האריז"ל.)

"הוי" יברך את עמו בשלום" (תהלים כ"ט, י"א) מתאר את השלום של התורה כאתערותא דלעילא, ואתערותא כזאת קודמת לה אתערותא דלתתא — כאן, הכנעתו של יתרו. להרחבה בענין יתרו כהן מדין מפנה אדמו"ר הזקן לפירוש הרמ"ז על הזוהר, המביא את ליקוטי תורה של האריז"ל.

וזהו נקמת הוי' כי קודם התיקון בעולם התהו לא היה שמות אלו אהיה והוי' אלא קראן בשמות נוכראין כו' כמ"ש בזהר.

וזהו "נקמת הוי'": שכן לפני התיקון, בעולם התהו, לא היו השמות אהיה והוי'; אלא קרא להם בשמות זרים וכו', כפי שנכתב בזוהר.

לכן המלחמה במדין נקראת "נקמת הוי'" (במדבר ל"א, ג'). בתהו, לפני התיקון, השמות הקדושים אהיה והוי' עדיין לא חלו; הזוהר אומר שהמדרגות האלה נקראו בשמות זרים, ולכן המלחמה במדין, שריד מתהו, היא נקמת השם השייך לתיקון.

וענין לכל מטות ישראל¹⁰³ והחלצו כולכם שכולם היו צריכים למלחמה זו להיות בבחי' התכללות שלכן היו בימי משה שבימי משה ובימי יהושע היו המלחמות בכללות ישראל ביחד משא"כ אח"כ יהודה יעלה¹⁰⁴ כו'

וזהו ענין "לכל מטות ישראל" ו"היחלצו כולכם": כולם היו נחוצים למלחמה הזאת, כדי שיהיו במצב של התכללות. משום כך הדבר היה בימי משה, שכן בימי משה ובימי יהושע נלחם כלל ישראל יחד, ואילו לאחר מכן נאמר "יהודה יעלה" וכו',

כך נענית השאלה שפתחה את המאמר. הפסוק אומר "לכל מטות ישראל" (במדבר ל"א, ד') ו"היחלצו" — כולכם, מפני שלמלחמה הזאת נדרשו כל ישראל, במצב של התכללות. בימי משה ויהושע נלחם ישראל יחד, ואילו לאחר מכן נלחם כל שבט בפני עצמו, כפי שנאמר "יהודה יעלה" (שופטים א', ב').

שלא היו ביחד כי להיות התכללות כללות ישראל שהם ו"ק [וי קצוות] דז"א מחנה יהודה מזרחה כו'

כשלא היו יחד. שכן התכללות כלל ישראל, שהם שש הקצוות של ז"א — "מחנה יהודה מזרחה" וכו',

התכללות כל ישראל, המקבילים לשש המדות של ז"א, מתוארת בסידור המחנות סביב המשכן: "מחנה יהודה מזרחה" (במדבר ב', ג').

וראובן תימנה^{105, 106} כו' ובשם אלקינו נדגול^{107, 108} הוא ע"י מוחין דאבא שמשם היא ההתכללות יעשה

שלום לי שלום יעשה לי: ^{109, 110}

ו"ראובן תימנה" וכו', ו"בשם אלקינו נדגול" — נעשית באמצעות מוחין דאבא, שמהם באה ההתכללות: "יעשה שלום לי, שלום יעשה לי".

עם "ראובן תימנה" (במדבר ב', י') ושאר המחנות, כולם היו מאוחדים תחת "בשם אלקינו נדגול" (תהלים כ', ו'). אחדות זו באה ממוחין דאבא, מקור ההתכללות, והמאמר חותם בפסוק המסכם את טענתו: "יעשה שלום לי, שלום יעשה לי".

בעבודה

תנו למוח לשלוט בלב. כאשר אדם לומד תורה לשמה, הוא ממשיך את אור החכמה אל המדות, כך שכעסו כולל חסד ורחמים והוא נעשה "רך כקנה", ולא קשה כארז. אהבתו ויראתו, וכן מחשבתו, דיבורו ומעשיו, צריכים לכלול זה את זה בעבודת ה'. המצוות מעצבות את הכלים הללו, והתורה ממלאת אותם באור.

שאלות לשיחה

1. מדוע מבחין אדמו"ר הזקן בין שבעת העממים, "הפסולת שנשארה לאחר הבירור", לבין מדין, ששורשה בתוהו עצמו, וכיצד הדבר מסביר את אורכן השונה של שתי הגלויות?
2. מה ההבדל בין תיקון הכלים לבין תיקון באמצעות האורות, וכיצד מתבטא כל אחד מהם בנפש כ"פת תואר" וכ"פת מראה"?
3. כיצד ממחישה דוגמת האדם הכועס את "לא היו מסתכלין זה בזה", ומה עושה אדם ל"רך כקנה"?
4. מדוע התנסות ברעיון חדש מצביעה על דבר שלמעלה מהשכל, וכיצד הדבר מסביר את תפקידה של דעת בחיבור חכמה ובינה?
5. מדוע היה אפשר להילחם במדין רק בימי חייו של משה ורק כאשר כל ישראל פעלו יחד?

הערות

פסקה 1

For the portion of the L-rd is His people": (Devarim 32:9)
An analogy: A king had a field and gave it to tenant-farmers, who began to steal from it — upon which he gave it to their sons — who began to be worse than the first. When a son was born to him, he said to them: Get out of what is mine. You cannot remain there. Give me my portion so that I can recognize it. Similarly, when our father Abraham came to the ... world, there issued from

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

5 בביאור ע"פ שחורה

המאמר פותח בהסבר שבין המאציל לנאצל חייבת להיות בחינת ממוצע, שכן הקב"ה עצמו אינו אחת מן המדות, והאור אינו אלא הארה שאינה משנה דבר בעצמותו. כאן מפנים לדברים שם על ההבדל בין הנשמה כפי שהיא למעלה לבין היותה מלוכשת למטה.

הערת קה"ת
לקרית שה"ש ז, ג.

6 שחורה אני ונאווה כאהלי קדר

"שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים, כאהלי קדר, כיריעות שלמה." אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על פסוק זה בלקוטי תורה על שיר השירים.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה'

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 וצבא השמים לך משתחוים

מתוך שחם של הלויים לה', שברא את השמים ואת כל צבאם: "וצבא השמים לך משתחוים." ההשתחויה מראה שצבאות השמים הם ישויות שמבטלות את עצמן, ולא ישויות שאינן קיימות כלל.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו'

אתה-הוא הי' לבדך אתה עשית את-השמים שמי השמים וכל-צבאם הארץ וכל-אשר עליה הימים וכל-אשר בהם ואתה מחיה את-כלם וצבא השמים לך משתחוים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"ט, ו.

8 שמים לא זכו בעיניו

אליפו אומר: "הן בקדושי לא יאמין, ושמים לא זכו בעיניו." גם ישויות השמים אינן מגיעות לשלמות לפני ה'.

Job 15:15 איוב ט"ו:ט"ו

הן בקדשו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו:

Behold, He putteth no trust in His holy ones; Yea, the heavens are not clean in His sight

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

1

"משה דיבר אל העם ואמר: החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין, לנקום את נקמת הוי' במדין." הציווי "החלצו", המופנה לכל העם, הוא נקודת המוצא לשאלת המאמר.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג'

וידבר משה אל-העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על-מדין לתת נקמתיה במדין:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2

כי את כל התועבות האל

נאמר על העמים שישבו בארץ לפני ישראל, שתועבותיהם טימאו אותה. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי לאפיין את שבעת העמים, שאותם הוא מקשר לסיגים של תורה.

Leviticus 18:27 ויקרא י"ח:כ"ז

כי את-כל-התועבות האל עשו אנשי-הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: for all these abominations have the men of the land done, —that were before you, and the land is defiled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יח, כז.

3

אברהם שיצא ממנו

בסעודה שלעתיד לבוא אברהם מסרב להוכיל את ברכת המזון ואומר: "איני מברך, משום שממני יצא ישמעאל." אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לפסולת שיצאה ממקור קדוש.

Pesachim 119b:5 פסחים קי"ט ב:ה'

ואומר להן: איני מברך, שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק: טול וברך. אומר להן: איני מברך, שיצא ממני עשו. אומר לו ליצחק: טול וברך. אומר להם: איני מברך, שנשאתי שתי אהיות בחייהן, שעתידה תורה לאוסרן עלי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים קיט, ב. ספרי דברים פ"י שיב.

4

אברהם שיצא ממנו

"כשבא אברהם אבינו לעולם, יצאה ממנו פסולת: ישמעאל וכל בני קטורה." המילה שבה משתמש המדרש לפסולת היא בדיוק המונח שאדמו"ר הזקן משתמש בו לתיאור השאריות של תורה.

Sifrei Devarim 312:1-2 ספרי דברים ש"ב:א-ב'

... צאו מתוך שלי, אי אפשר שתהיו בתוכה, תנו לי חלקי שאהא מכיר. כך קשבא אברהם אבינו לעולם יצאה ממנו פסולת, ישמעאל וכל בני קטורה. בא יצחק לעולם יצאה ממנו פסולת, עשו וכל אלופי אדם. חזרו להיות רעים יותר מן הראשונים. וכשבא יצחק לא יצאה ממנו פסולת, אלא נולדו כל בניו פשרים, כענין שגאמר (בראשית כה כו): "ועקב איש תם יושב אהלים". מהיכן המקום מכיר את חלקו? מעקב, שגאמר: כי חלק ה' עמו יעקב חבל ...

הערת קה"ת
איוב טו, טו.

9 ובמלאכיו ישים תהלה

"הן בעבדיו לא יאמין, ובמלאכיו ישים תהלה." אדמו"ר הזקן עצמו מציין את הפרק; הפסוק מראה שהביטול של המלאכים אינו שלם.

Job 4:18 איוב ד':י"ח

הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה:

Behold, He putteth no trust in His servants, And His angels
He chargeth with folly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 דאפקוהו למט"ט

אלישע בן אבויה ראה את המלאך מטטרון יושב, והסיק בטעות שיש שתי רשויות; בעקבות זאת הוציאו את מטטרון והלקו אותו שישים מלקות של אש, משום שלא קם לפניו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שאפילו מלאך גדול עלול לטעות.

Chagigah 15a:6 חגיגה ט"ו א:ו'

אפקוהו למיטטרון ומחיוה שיתין פולסי דנורא. אמרו לכה: מאי טעמא כי תחיתיה לא קמת מקמיה? איתיהיבא לכה רשותא למימחק זכוותא דאחר. יצתה בת קול ואמרה: "שוכב בנים שוכבים" – חוץ מאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, א. וראה גם ס' מאמרי אדה"ז ענינים ע' סט, עא. ס' אגרות קודש דכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ב ע' שלה.

11 שאין הביטול כדבעי כמ"ש במ"א

שם מסביר אדמו"ר הזקן שבבריא, ביצירה ובעשיה המלאכים הם בחינת י"ש. מיכאל עובד באהבה וגבריאל ביראה, אך למעלה מאהבה ויראה עומד הביטול, מידתו של משה שאמר "ונחננו מה". לכן ביטול המלאכים אינו כראוי.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בהר מג, ד ובכ"מ.

12 בדי"ה צו את בניי . . בענין שירה של המלאכים

זהו המאמר על קרבן התמיד. הוא פותח בשאלה מדוע נאמר פעמיים "ואמרת אליהם", ומסביר שהתפילה נקבעה במקום קרבנות התמיד. כאן מפנים לדין בו על שירת המלאכים.

הערת קה"ת

לעיל פ' פינחס עז, ג.

13 נתן עיניו במקדש

שם, בסוגריים, מסביר אדמו"ר הזקן שהקליפות הקרובות יותר לקליפת נוגה קשות פחות מאלה שרחוקות ממנה. משום כך אומרים חז"ל לפעמים "השטן ופנינה לשם שמים נתכוונו", ובמקום אחר שהוא "שם עיניו במקדש ראשון".

הערת קה"ת

סוכה נב, סע"א. ועלי"ק (צב, א). [כ]. וראה במ"מ לעיל פ' חוקת סב, א.

14 נתן עיניו במקדש ראשון

הגמרא אומרת על היצר הרע ש"נתן עיניו במקדש ראשון והחריבו, והרג תלמידי חכמים שבו". זהו הצד העיוני של הרע, שאדמו"ר הזקן מציב כנגד האמירה בבבא בתרא.

Sukkah 52a:10 סוכה נ"ב א:י'

"והדחתיו אל ארץ ציה ושממה" – למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן. "את פניו אל הים הקדמוני" – שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו, והרג תלמידי חכמים שבו. "וסופו אל הים האחרון" – שנתן עיניו במקדש שני והחריבו, והרג תלמידי חכמים שבו. "ועלה באש ונתעל צהנתו" – שפנינה אומות העולם, ומתגרה בשונאיהם של ישראל. "כי הגדיל לעשות" – אמר אב"י: ובתלמידי חכמים יותר מכולם.

And will drive him into a land barren and desolate" to a "place where there are no men for him to attack; "With his face toward the eastern sea (hadkomoni)": that he set his eyes against the First Temple and destroyed it and slew the scholars who were in it; "And his back part toward the western sea": that he set his eyes against the Second Temple and destroyed it and slew the scholars who were in it. "And the ... stench of it shall go up and the foul smell

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

15 שטן ופנינה לש"ש נתכוונו

רבי לוי אומר: "השטן ופנינה לשם שמים נתכוונו". השטן, כשראה שהי נוסה לטובת איוב, חשש שאהבתו של אברהם תישכח; ופנינה הקניטה את חנה לשם מטרה טובה. אדמו"ר הזקן מסביר שכך הוא הרע בשורשו.

Bava Batra 16a:9-10 בבא בתרא ט"ז א:ט"י

אמר רבי לוי: שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו. שטן – פיון דחז"א להקדוש ברוך הוא דנטה דעתיה בטר איוב, אמר: חס ושלום מינשי לכה לרחמנותיה דאברהם. פנינה – דכתיב: "וכעסותה צרתה גם כעס, בעבור הרעמה". דרשה רב אחא בר יעקב בפפונזא. אתא שטן, נשקיה לכתריה. "בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו". אמר רבא: בשפתיו לא חטא, בלבו חטא. מאי קאמר? "ארץ נתנה כיד רשע, פני שפטיה יכסה, אם לא אפרו מי הוא" – אמר רבא: ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ב טז, א.

16 החנם ירא איוב

השטן משיב לה: "החנם ירא איוב אלקים?", וממשיך להאשים אותו. כאן השטן מופיע כמאשים ממש, והרע כפי שהוא מצוי הרחק למטה בסדר ההשתלשלות.

Job 1:9 איוב א:ט'

ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלקים:

Then Satan answered the L-RD, and said: 'Doth Job fear G-d
for nought

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב א, ט.

17 בדי"ה ויעש משה נחש הנחשת

שם מורס נחש הנחשת על נס כדי שהעם יישא את עיניו למעלה ויראה את הנחש בשורשו, כשהוא אינו נפרד מה', וכך נמתקים הדינים הקשים של

זח"ג לד, א. הקדמת ת"ז בתחלתה. ובכ"מ.

22 מבשרי אחזה

איוב אומר: "מבשרי אחזה אלוהה". חסידות משתמשת בפסוק כדי לבסס את הלימוד על הסדר האלוהי מתוך מה שהאדם רואה בעצמו.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

ואחר עורי נקפוזאת ומבשרי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my
flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

23 לעולם יהא אדם רך כקנה

רבי אלעזר בן רבי שמעון לימד, לאחר אירוע שבו נהג בקשיחות: "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז". אדמו"ר הזקן מפרש את הקנה הגמיש כמדות הכוללות זו את זו.

Taanit 20b:3 תענית כ"ב:ג

אמר להם: בשבילכם הריני מוחל לו, ובכלד שלא יהא רגיל לעשות כן. מיד נכנס רבי אלעזר ברבי שמעון, ודרש: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז. ולפיכך זכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין ומזוזות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית כ, ב. ראה לעיל פי אמור לו, ד.

פסקה 3

24 "כאשר אישה תתעבר ותלד בן..." אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה בעניין החיבור בין חסד לגבורה.

Leviticus 12:2 ויקרא י"ב:ב

דבר אל־בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דוֹתָהּ תטמא:

Speak unto the children of Israel, saying: If a woman be delivered, and bear a man-child, then she shall be unclean seven days; as in the days of the impurity of her sickness shall she be unclean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 שלא היו יכולים לסבול האור

הציטוט בהערה: "הסיבה לשבירת תוהו אינה רק מיעוט הכלים, אלא ריבוי האור". הדברים מסייגים את הסיבה המובאת כאן.

הערת קה"ת

"סיבת השבירה דתוהו אינו מפני מיעוט הכלים לבד כ"א מפני ריבוי האור" — סה"מ תרנ"ח ע"ק. וראה בסה"מ תרמ"ט ע"רלז ואילך.

26 ובתיקון נתגדלה ונתרבה להיות כלולה מעשר

לפי ההערה, המאמר מבאר שהתכללות של "עשר מעשר" היא תיקון הכלים, ואילו התכללות מידה אחת באחרת באה מן האורות ונקראת תיקון האורות; הוא דן בהרחבה באופן שבו הכלים ממשיכים את האור.

הערת קה"ת

ראה בד"ה וידבר ויצוים תרמ"ח ע"ר יא דכאן מבאר דבחי' ההתכללות יו"ד מייד זהו תיקון הכלים וההתכללות זמ"ז זהו מצד האורות והוא הנק' תיקון האורות, ע"ש שמבאר בארוכה בענין הכלים שממשיכים האור.

הנחשים השרפים. כשרואים את הרע בשורשו למעלה, אין הוא יורד מלמעלה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי חקת סב, א.

18 "ויעש משה נחש נחושת וישימהו על הנס; והיה אם נשך הנחש את איש, והביט אל נחש הנחושת וחי". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה, שבו מוסבר שהמבט כלפי מעלה מגלה את שורש הרע למעלה.

Numbers 21:9 במדבר כ"א:ט

ויעש משה נחש נחושת וישימהו על־הנס והיה אם־נשך הנחש את־איש והביט אל־נחש הנחושת וחי:

And Moses made a serpent of brass, and set it upon the pole; and it came to pass, that if a serpent had bitten any man, when he looked unto the serpent of brass, he lived

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 עד לא הוו מתקלא לא הוו משגיחין אפין באפין

פתיחת ספרא דצניעותא: "עד דלא הוו מתקלא לא הוו משגיחין אנפין באנפין, ומלכין קדמאין מיתין". אדמו"ר הזקן מזהה מצב זה, שקדם למאונן התיקון, כשורש מדין.

Zohar, Sifra DiTzniuta 1:2-2:13 ספר הזהר, ספרא דצניעותא א"ב:יג

Once there was a man who dwelt among the mountains and was a complete stranger to the ways of townsfolk. He sowed wheat, but knew no better than to consume it in its natural condition. One day he went down into a city, and there a loaf of good bread was placed before him. He asked what it was, and was informed that it was bread and was meant to eat. He ate it and liked it. "What is it made of?" he said. They told him "Wheat". Later, he

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

20 עאלת אות צי כו אנפוי דיו"ד מהדר לאחורא

בתיאור שבוחהר על האותיות שבאו לפני ה' בעת הבראה, האות צדי מבקשת שהעולם ייברא בה; הזהר מסביר שבאות צדי פני הי"ד פונים לאחור, ולא פנים אל פנים. אדמו"ר הזקן מפנה לפירוש שבוחהר הרקיע על הקטע הזה, כדוגמה ל"אחור באחור".

Zohar, Introduction 5:21-6:28 ספר הזהר, הקדמה ה':כ"א-ו':כ"ח

Enters the Zade and says: O L-rd of the world, may it please Thee to create with me the world, inasmuch as I am the sign of the righteous (Zadikim) and of Thyself who art called righteous, as it is written, "For the L-rd is righteous, he loveth righteousness" (Ps. 11, 7), and hence it is meet to create the world with me. The L-rd made answer: O Zade, thou art Zade, and thou signifiest righteousness, but thou must ... be concealed, thou mayest not come out in the open so

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 2

21 חכמה כח מ"ה

הזהר אומר שהחכמה שורה על התפארת, "ובנה יש כוח מה", ומפרט את שם מ"ה — הוי' במילוי העולה בגימטריה ל'45. אדמו"ר הזקן משתמש בפירוש זה של החכמה כמקור להתכללות המדות זו בזו.

Zohar III, 34a זח"ג לד, א

הערת קה"ת

27 וקבל היהודים

ויהיהודים קיבלו עליהם לעשות כפי שהחלו. אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה, בעניין הקדמת "נעשה" ל"נשמע" אצל ישראל.

Esther 9:23 אסתר ט':כ"ג

וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־הֵחֵלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־כָּתַב מְרֹדַכְי אֲלֵיהֶם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and
as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 שהקדימו נעשה לנשמע

"כאשר הקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ואמרה: מי גילה לבניי סוד זה, שמלאכי השרת משתמשים בו?" הטקסט מזכיר בדרך אנב את הרעיון הזה כהקבלה.

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח א:ח'

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" יצתה בת קול ואמרה להן: מי גלה לבניי רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו? דכתיב: "כרכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" — ברישא "עשי", והדר "לשמע". אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב "כתפוח בצעי היצר וגו'" — למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לה: מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

29 ועיקר התיקון

לפי ההערה, העניין מוסבר בעמ' 51, ובעמ' 159 מוסבר ההבדל בין האורות של תורה לאורות של תיקון, וכן עניין ריבוי האור ומיעוט הכלים.

הערת קה"ת

נתבאר בסה"מ תרנ"ח ע' נא. ושם ע' קנט מבאר ההפרש בין אורות דתורה לאורות דתיקון וענין ריבוי האור ומיעוט הכלים. בארוכה בד"ה אחרי מות תרמ"ט ע' רלג ואילך. תרמ"ח ע' ריא.

30 דאחליפו דוכתייהו

המאמר שואל מדוע בפרשה הראשונה של קריאת שמע, שהיא חסד ("ואהבת"), יש 42 מילים, כמניין השם הקשור לגבורה, ואילו הפרשה השנייה, שהיא גבורה, מקבילה לשם אב (72), הקשור לחסד; התשובה מובאת מן הוזהר: האורות "החליפו את מקומם" והשמאל נכלל בימין.

הערת קה"ת

ג"ב. ועליק בואתחנן (יב, רע"ד) בי הוזהר. וש"נ משה"ש (ל, ג). [כ].

31 עושה שלום במרומיו

"הממשלה והפחד עמו, עושה שלום במרומיו". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה בקשר לאור הביטול משם מה, שעושה שלום בין הפכים.

Job 25:2 איוב כ"ה ב'

הַמֶּשֶׁל וְהַפֶּחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמָרוֹמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His
high places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Bamidbar Rabbah 12:6 במדבר רבה י"ב:ו'

הערת קה"ת

איוב כה, ב. וראה במד"ר יב, ו.

32 בד"ה אם לא תדעי לך

שם מוסבר ש"יפת תואר" פירושו עיצוב האיברים לפי הפרופורציות המתאימות להם, ו"יפת מראה" — זוהר הפנים. רחל היא כנסת ישראל,

ונקראת רחל על שם "כרחל לפני גוויזה"; המאמר ממשיך מן הפסוק "נעשה אדם בצלמנו".

הערת קה"ת

תו"א כג, ב ואילך.

33 "אם לא תדעי לך היפה בנשים, צאי לך בעקבי הצאן". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בתורה אור על פסוק זה, המסביר את יופייה הכפול של רחל.

Song of Songs 1:8 שיר השירים א':ח'

אִם־לֹא תֵדָעִי לֶךְ הִיפָּה בְּנָשִׁים צֵאִי־לָךְ בְּעַקְבֵי הַצֹּאן וְרַעֲי אֶת־גְּדֵי־תֶיֶךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרָעִים:

If thou know not, O thou fairest among women, Go thy way
forth by the footsteps of the flock And feed thy kids, beside
the shepherds'tents

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 ורחל היתה יפ"ת

"ורחל הייתה יפת תואר ויפת מראה". שני סוגי היופי נעשים לשני שלבים בתיקון הנפש: הכלים שלה והאור שלה.

Genesis 29:17 בראשית כ"ט:י"ז

וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת וְרַחֵל הָיְתָה יִפְת־תֹּאֵר וִיפְת־מֶרְאָה:

And Leah's eyes were weak; but Rachel was of beautiful form
and fair to look upon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כט, יז.

35 "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". צורת האדם משקפת את המדות השלמות והמאוזנות של עולם התיקון.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our like-
ness; and let them have dominion over the fish of the sea,
and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all
the earth, and over every creeping thing that creepeth upon
the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו הקודם על פסוק זה בעניין תפקידה של דעת העליונה.

Numbers 30:2 במדבר ל':ב'

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 משירת הים: "ימינך, הוי", נאדרי בכוח; ימינך, הוי", תרעץ אויב". אדמו"ר הזקן קורא את שני חלקי הפסוק כשני כיוונים של הכללה הדדית בין ימין לשמאל.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו'

יְמִינֶךָ הַבֹּחֵץ בְּכַף יְמִינֶךָ הַבֹּחֵץ בְּכַף יְמִינֶךָ תִּרְעֵץ אוֹיִב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand,
O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 ימינך ה' נאדרי בכח

בוהר (בשלה) נאמר שהכול נכלל בימין ותלוי בימין, ומוכח הפסוק "ימינך, הוי, נאדרי בכוח". אדמו"ר הזקן מפנה לפירוש הרמ"ז על הקטע הזה.

Zohar, Beshalach 13:178-14:190 ספר הזהר, בשלח י"ג:קע"ח-י"ד:ק"צ AND ISRAEL SAW THE GREAT HAND.... R. Hiya said: 'Here was the Supernal Hand completed with all its fingers, and the Left Hand was included-as in its perfect manifestation it must ever be-in the five fingers of the Right Hand. For we have been taught that all is included in this Right Hand and all depends upon it, as it is written, "Thy right hand, O L-rd, is become glorious in power; thy right hand, O L-rd, hath 'dashed in pieces the enemy" (Ibid. 15, 6)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

39 "וישמע יתרו כהן מדין, חותן משה, את כל אשר עשה אלקים". בואו של יתרו וההכרה שלו קדמו למתן תורה.

Exodus 18:1 שמות י"ח:א'

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כיהוציא ה' את ישראל ממצרים:

Now Jethro, the priest of Midian, Moses' father-in-law, heard of all that G-d had done for Moses, and for Israel His people, how that the L-RD had brought Israel out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 דלא אתיהבת אורייתא עד לבתר דאתי יתרו ואודי

הזהר מסביר שהתורה לא ניתנה עד שיתרו בא והכיר בכך: "עתה ידעתי כי גדול הוי מכל האלקים"; רק אז נתרומם כבודו של ה' למעלה ולמטה. אדמו"ר הזקן רואה בכך את הכנעת מדין לפני השלום שבתורה.

Zohar, Yitro 1:8-18 ספר הזהר, יתרו א':ח"-י"ח

So when that king and that priest acknowledged the Holy One, blessed be He, and were humbled before Him, He was exalted above and below, and then, and then only did He 'give forth the Torah, as undisputed sovereign over all

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

41 ה' יברך את עמו בשלום

"הוי עוז לעמו יתן; הוי יברך את עמו בשלום". אדמו"ר הזקן מפרש זאת על התורה, שברכתה שלום — חיבורם של הפכים.

Psalms 29:11 תהילים כ"ט:י"א

Havayah עז לעמו יתן יברך את עמו בשלום:

The L-RD will give strength unto His people; The L-RD will bless his people with peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

42 ישת חשך סתרו

"שם חושך סתרו, וסביביו סוכתו". אדמו"ר הזקן מפרש את החושך ככתר, הבחינה הנעלמת שמעל לגילוי.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֲשַׁכְת־מִים עֲבֵי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 מגלה עמוקות מני חושך

"מגלה עמוקות מני חושך, וצלמות יוציא לאור". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הספירות הנעלמות שבכתר, שמגיעות לידי גילוי בחכמה.

Job 12:22 איוב י"ב:כ"ב

מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת מִנִּי־חֹשֶׁךְ וַיֹּצֵא לְאוֹר צִלְמוֹת:

He uncovereth deep things out of darkness, And bringeth out to light the shadow of death

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יב, כב.

44 נקודות הוא בחכמה

הפרדס, בשער הניקוד, קושר בין הנקודות לחכמה. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להסביר מדוע החכמה נקראת "נקודה".

Pardes Rimmonim 28:6 פרדס רמונים כ"ח:ו'

45 כמ"ש בפרדס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שער כח, פ"ו.

46 וכמשל הברק המבריק

במאמר "אז ישיר ישראל" (חוקת, סב ע"ג) משווים אור מקיף ל"ברק המבריק" במחשבתו ובהבנתו של אדם, שאינו נתפס או נקלט בהן. הדימוי חוזר בסוף "לבאר ענין המסעות" (מסעי, צא ע"א) וב"ואתחנן" (ב ע"ד).

הערת קה"ת

ע' לעיל ד"ה אז ישיר ישראל פ"א ד"ה וגילוי (סב, ג) ברק המבריק. וסוד"ה לבאר ענין ענין המסעות (צא, א). וד"ה ואתחנן רפ"ד (ב, ד). ובקיצור אות ד, יערי"ש. [כ].

47 וידבר אלקים את כל הדברים האלה

"וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמרי: פתיחת עשרת הדיברות. אדמו"ר הזקן מפנה להסכרו על פסוק זה, המתאר את החכמה כהכוכב המאיר מתוך חשכת הכתר.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר:

:And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 נקודה בהיכלא

בסיכום המאמר הראשון של ראה, היי"ד שבשם היא חכמה, הביטול שלמעלה מבינה ודעת, והה"א העליונה היא בינה, ההתבוננות; שתי אלה יחד נקראות "נקודה בהיכלא" ויתרין ריעיון.

הערת קה"ת

ר"פ ראה (יח, ד). ושי"ג. [כ].

49 דאימא מקננא בכורסיא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו (כג, א).

50 דאימא מקננא בכורסיא

בתיקוני זוהר נאמר שאימא עילאה, האם העליונה, "מקננת בכורסיא".

אדמו"ר הזקן נעזר בכך כדי לזהות את ה"היכל" עם בינה.
Tikkunei Zohar 23a:10-11 תקוני זוהר כ"ג א:י-י"א
ובההוא זמנא לא תקח האם על הבנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים
אפרוחים מסטרא דנער מטטרוין. בנים מסטרא דכרסא דאיהי סכת
שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקננא בכרסא בתלת ספירן
עלאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקננן במטטרוין. אימא
תתאה מקננא באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.
Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

51 אלקים חיים ומלך עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכת יוצר.

52 תרין ריעין

אותו קטע מכנה את חכמה ובינה, היר"ד והה"א העליונה שבשם, "תרין
ריעין", וכן "נקודה בהיכלא".
הערת קה"ת
עליק ר"פ ראה. וש"נ. [כ].

53 בחי אורא שעל קרומא דחפאי על מו"ס

ההערה מפנה למאמר זה בעניין האוירא שמעל הקרום המכסה את מוחא
סתימא; היא אינה מפרטת מה נמצא שם.
הערת קה"ת
ראה בד"ה למען דעת תרס"ט ע" מב.

54 נר חנוכה כו' מזוזה מימין

את נר החנוכה מניחים ליד פתח הבית משמאל, "כדי שר חנוכה יהיה
משמאל ומזוזה מימין". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בתורה אור בנושא זה,
לביאור היחס שבין אור ואויר.

Shabbat 22a:3-4 שבת כ"ב א:ג-ד

אמר רב יהודה אמר רב אפי אמר רב: אסור להרצות מעות כנגד נר
חנוכה. כי אמריתא קמיה דשמאל, אמר לי: וכי נר קדושה יש בה?
מתקרי לה רב יוסף: וכי דם קדושה יש בו? דתנא "ושפך... וכסה" –
במה ששפך וכסה. שלא כסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליה. הקא
נמי, שלא יהו מצות בזויות עליה. בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו
להסתפק מנוי סוכה כל שבועה? אמר לקה: תרי אמרו אסור להרצות
מעות כנגד נר חנוכה. אמר רב ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

55 לבבתי אחותי כלה

"לבבתי אחותי כלה". זהו ביאור נוסף של אדמו"ר הזקן המצוטט בנושא
זה.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד:ט

לבבתי אחתי כלה לבבתי באחת מעיניך באחד ענק מצורריך:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast
ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of
thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 וה' בחכמה

"הוי, בחכמה, ייסד ארץ". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה ביחס לתורה

הנלמדת לשמה, הקושרת את התורה לה' באמצעות חכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יָסַד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

57 כמ"ש בזהר דוד קשיר אורייתא . . קוב"ה

ההערה מפנה לדיון של הצמח צדק שם, בהקשר לזוהר זה; היא אינה
מפרטת מה נמצא שם.

הערת קה"ת

ח"ג רכב, ב. וראה אוה"ת שבועות ע' קעז.

58 דוד קשיר אורייתא דלעילא עם קוב"ה

בהסבר דברי דוד "שמרה נפשי כי חסיד אני", אומר הזוהר שדוד חיבר את
התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא. אדמו"ר הזקן מזהה את התורה
שלמעלה עם החכמה העליונה.

Zohar, Pinchas 30:170-32:178 ספר זוהר, פנחס ל:ק"ע-ל"ב:קע"ח

59 אני ה' אלקיכם

הפסוק המסיים את פרשת ציצית: "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק, להרחבה בעניינה
של דעת.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of
'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

60 או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי

"או יחזק במעוזי, יעשה שלום לי; שלום יעשה לי". אדמו"ר הזקן מפרש את
הכפלת הביטוי כשני סוגים של שלום: בבית שלמעלה ובבית שלמטה.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז:ה'

או יִחַזַּק בְּמַעוֹזַי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה-לִּי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make
peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 כיריעות שלמה

"כאהלי קדר, כיריעות שלמה". אדמו"ר הזקן מפנה לדיון שלו בביטוי הזה
במקום אחר.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה'

שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנֹאנָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֹהֲלֵי קָדֵר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the
tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 אין להם חלק לעוה"ב וכן אנשי סדום

"דור המבול אין להם חלק לעולם הבא... אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שעונשם היה דין ללא תיקון.

Mishnah Sanhedrin 10:3 משנה סנהדרין י"ג:

דור המבול אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין. שְנֵאמַר (בראשית ו) לא ידון רוחי בָאָדָם לְעֹלָם, לֹא דִין וְלֹא רוּחַ. דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא, שְנֵאמַר (בראשית יא) וַיִּפֹּץ ה' אֶתֶם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. וַיִּפֹּץ ה' אֶתֶם, בְּעֹלָם הָהָא. וּמִשָּׁם הִפִּיצָם ה', לְעֹלָם הָבָא. אֲנָשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעֹלָם הָבָא, שְנֵאמַר (שם יג) וְאֲנָשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים לְה' מְאֹד. רָעִים בְּעֹלָם הָהָא. וְחַטָּאִים, לְעֹלָם הָבָא. אָבֵל עוֹמְדִין בְּדִין. רַבִּי נְחֵמְיָה אוֹמֵר, אֱלוֹ וְאֱלוֹ אֵין עוֹמְדִין ...

The generation of the flood has no portion in the world to come, nor will they stand at the [last] judgment, as it says, "[And the L-rd said,] my spirit will not always enter into judgment with man" (Genesis 6:3), [meaning] there will be neither judgment nor [my] spirit for them. The generation of the dispersion have no portion in the world to come, as it says, "So the L-rd scattered them from there upon the face of all the earth" (Genesis 11:8): "So the lord scattered them", ... refers to

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

63 אנשי סדום . . לעוה"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סנהדרין פ"ו, מ"ב.

64 באבוד רשעים רנה

"באבד רשעים רינה". העולם נהנה מנפילתם של הרשעים, אף שעבורם זהו דין ללא חסד.

Proverbs 11:10 משלי י"א:

בְּטוֹב צְדִיקִים תִּעְלֶץ קִרְיָהּ וּבְאָבֵד רָשָׁעִים רָנָה:

When it goeth well with the righteous, the city rejoiceth; And when the wicked perish, there is joy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יא, י. ושם אי' ובאבוד. [כ].

65 כי אשר יאהב ה' יוכיח

"כי את אשר יאהב הוי' יוכיח, וכאב את בן ירצה". תוכחה מתוך אהבה היא גבורה הכלולה בחסד.

Proverbs 3:12 משלי ג:י"ב

כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֶאֱהָב הָאֱלֹהִים יוֹכִיחַ וְכָבֵד אֶת־בְּנוֹ יִרְצֶה:

For whom the L-RD loveth He correcteth, Even as a father the son in whom he delighteth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יב.

66 השמים כסאי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה, העוסק בהמשכת מוחין לז"א באמצעות התורה.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדוֹם רִגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 בבתי לגני

"בבתי לגני אחותי כלה". אדמו"ר הזקן מצטט מאמר נוסף העוסק באותו עניין.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א'

בָּאתִי לִגְנִי אֶחָתִי כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֶכְלֹתִי יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רָעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 רבי שמעון בר יוחאי אמר: "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עכשיו". אדמו"ר הזקן מייחס כוח זה למוחין שהמשיך.

Sukkah 45b:4 סוכה מ"ה ב:ד'

וְאָמַר חֲזָקִיָּה אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: יָכוֹל אֲנִי לְפָטוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ מִן הַדִּין — מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָאתִי עַד עַתָּה, וְאֵילְמָלִי אֲלִיעֶזֶר בְּנִי עָמִי — מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַד עַכְשָׁיו, וְאֵילְמָלִי יוֹתָם בֶּן עוֹזִיָּהוּ עָמְנוּ — מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ.

Hezekiah further stated in the name of R. Yirmiyah who said it in the name of R. Shimon b. Yohai: I am able to exempt the whole world from judgement from the day that I was born until now, and Eliezer, my son, were to be with me [we could exempt it] from the day of the creation of the world to the present time, and were Yotam the son of Uzziah with us, [we could exempt it] from the creation of the world to its final .end

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

69 יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין

המדרש על נח מספר שבימיו של רבי שמעון בר יוחאי לא נראתה הקשת, ומביא את דבריו שאם יש בעולם אפילו צדיק אחד כאברהם, הרי זה הוא. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כמקבילה לדברי הגמרא.

Bereshit Rabbah 35:2 בראשית רבה ל"ה ב'

... רבי חזקיה בשם רבי ירמיה אמר כך אמר רבי שמעון בן יוחאי, אין העולם יכול לעמד בפחות משלשים צדיקים כאברהם אבינו, אי תלתין אינון אנה וברי תרי מנהון, ואם עשרים אינון אנה וברי מנהון, ואם עשרה אינון אנה וברי מנהון, ואם חמשה אינון אנה וברי מנהון, ואם תרין אינון אנה וברי הן, ואם חד הוא אנה הוא.

G-d said: This is the sign of the covenant that I place between Me and you, and every living soul that is with you, for eternal generations" (Genesis 9:12). "G-d said: This is the

למטה. זו ההפניה המקורית שבטקסט.

Zohar, Bamidbar 1:17-2:26 ספר זוהר, במדבר א':יז-ב':כ"ו
Observe this', he continued. 'The precepts of the Torah are exalted essences on high. Whenever a man fulfils one of the precepts, that precept presents itself, all adorned, before the Holy One, blessed be He, saying: So-and-so fulfilled me and I proceed from him. That man, thus, as he roused that precept below, caused a stirring on high, and brought about peace on high and below. Of this Scripture says: "Or else let him take hold of my strength, that he make peace with me; ... yea, let him make peace

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

75 יעשה שלום לי

הזוהר (ויקרא) שואל מדוע נאמר שלום פעמיים: "יעשה שלום ליי" פירושו שהזכר והנקבה שוכנים יחד, ו"שלום יעשה ליי" פירושו שהאבות מתברכים. זו ההפניה המקורית שבטקסט.

Zohar, Vayikra 30:226-31:236 ספר זוהר, ויקרא ל':רכ"ו-ל"א:רל"ו

76 כה תברכו את בניי

"כה תברכו את בני ישראל", פתיחת ברכת הכוהנים. אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על כך.

Numbers 6:23 במדבר ו':כ"ג

דְּבַר אֱלֹהֵיךָ וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
Speak unto Aaron and unto his sons, saying: On this wise ye'
shall bless the children of Israel; ye shall say unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 וישם לך שלום

"ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום", חתימת ברכת הכוהנים, שנידונה באותו הסבר.

Numbers 6:26 במדבר ו':כ"ו

יֵשָׁא הָאֵלֹהִים פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׁם לָךְ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ביום השמיני עצרת

"וביום השמיני עצרת תהיה לכם", הפסוק של שמיני עצרת, שגם עליו דן אדמו"ר הזקן בנושא זה.

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 בביאור ע"פ מים רבים

שם מסביר אדמו"ר הזקן את שתי בחינות הדעת: דעת עליון נמשכת מכתר ומחברת ומאחדת את חכמה עם בינה ואת חסד עם גבורה, באמצעות הארת כתר; ואילו דעת תחתון מתפשטת אל המדות כדי להמשיך לתוכן את הארת חכמה ובינה.

הערת קה"ת

תו"א יט, ב.

sign of the covenant that I place between Me and you...for eternal generations [ledorot]” - ledorot is written [missing two vavs], to exclude two generations; the generation of Hezekiah, and the generation of the members of the Great Assembly. Rabbi Hizkiya omits the generation of the members of the Great Assembly and substitutes the generation of

...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

70 ושהי' תורתו אומנתו

רבי יוחנן אומר שהכלל שלפיו חברים הלומדים תורה אינם מפסיקים לתפילה חל רק על "רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, שתורתם אומנותם". אדמו"ר הזקן מציין זאת כאחת הסיבות לכווח לבטל את הגזרות.

Shabbat 11a שבת י"א א

הערת קה"ת

שבת יא, א.

71 ומצד שרש מעלת נשמתו

שם מבאר אדמו"ר הזקן שנשמות הצדיקים הראשונים, כמו רבי שמעון בר יוחאי, היו נשמות דאצילות שהתלבשו בגוף עצמו, ואילו רוב הנשמות נקראות נשמות דבריאה, יצירה ועשיה. זהו שורש נשמתו הנעלה המוזכר כאן.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש יט, ג. ד"ה להבין ענין רשב"י תש"מ.

72 ועתה יגדל נא כח אדי

משה מתפלל לאחר חטא המרגלים: "ועתה יגדל נא כוח אדני כאשר דיכרת". הגדלת השם האלוהי מבטלת את הגזרות.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יד, יז.

73 כי א-ל דעות הי

מתוך תפילתה של חנה: "כי הוי' אלקי דעות, ולו נתכנו עלילות". את המילה "דעות" בלשון רבים מפרשים כשתי בחינות של דעת.

I Samuel 2:3 שמואל א ב':ג'

אֶל־תִּרְבוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת הָאֵלֹהִים וְלֹא נִתְקַנּוּ עֲלִילוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"א ב, ג.

פסקה 7

74 יעשה שלום לי

בווהר (במדבר) נאמר שכאשר אדם מעורר קדושה למטה, נעשה שלום למעלה ולמטה, כפי שכתוב: "יעשה שלום ליי" למעלה, "שלום יעשה ליי"

80 שלום בפמליא של מעלה

רבי אלכסנדר אומר: "כל העוסק בתורה לשמה עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר: 'יתן שלום לי, שלום יעשה לי'". זהו הביאור לשני סוגי השלום שבמאמר.

Sanhedrin 99b:10-11 סנהדרין צ"ט ב:י"א

אמר רבי אלכסנדר: כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר: "או יחזק במצוי יעשה שלום לי שלום יעשה לי". רב אמר: כאילו בנה פלטין של מעלה ושל מטה, שנאמר: "ואשים דברי בפיה ובצל ידי כסיתיה לנטע שמים וליסד ארץ". רבי יוחנן אמר: אף מגין על כל העולם כולו, שנאמר: "ובצל ידי כסיתיה". ולוי אמר: אף מקרב את הגאולה, שנאמר: "ולאמר לציון עמי אתה".

R' Alexandri said: All who engage in Torah for its own sake make peace in the household above and in the household below, as it says "If they would grasp My fortress, they would make peace for Me, they would make peace for Me." (Yeshayahu 27:5) Rav said: it is as if he built the palace above and below, as it says "And I placed My words into your mouth, and with the shadow of My hand I covered you, to ... plant the heavens and to found the earth..." (Yeshayahu

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

81 בע"ש ש"א פ"ז

ההערה מפנה גם לאור התורה של הצמח צדק בקשר לקטע זה מעץ חיים; היא אינה מפרשת מה נמצא שם.

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת בראשית כרך-א דף רז, ב.

82 שבחכמה . . כח מ"ה

הוזהר אומר שהחכמה כוללת את הכוח של "מה" — כוחו של שם מ"ה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר את הביטול המוחלט שבחכמה, שבו גם הכלי מתבטל.

Zohar III, 34a זח"ג לד, א

הערת קה"ת

זח"ג לד, א. הקדמת ת"ז בתחלתה. ובכ"מ.

83 ונקדשתי בתוך בני

"ונקדשתי בתוך בני ישראל; אני הוי' מקדשכם". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על פסוק זה.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם: And ye shall not profane My holy name; but I will be hallowed among the children of Israel: I am the L-RD who hallow you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 כי נר מצוה ותורה אור

"כי נר מצוה ותורה אור". המצוות הן הכלים, והתורה ממשיכה את האור.

Proverbs 6:23 משלי ו:כ"ג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light,
;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

85 ראיתי והנה מנורת זהב כולה

חזון זכריה: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה, וגולה על ראשה". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Zechariah 4:2 זכריה ד:ב'

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגולה על-ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ובעה מוצקות לנרות אשר על-ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 ובכל נפשך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". כאן, אהבה בכל הנפש היא פרי שלטת המוח על הלב.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לבבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

87 אליך ה' נפשי אשא

"אליך הוי' נפשי אשא". הנשמה הנישאת כולה אל ה' היא הלב הכפוף למוח.

Psalms 25:1 תהילים כ"ה:א'

לְדָוִד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשֵׂא:

.of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul [A Psalm]

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, א.

88 ואשים דברי בפיה

"ואשים דברי בפיה ובצל ידי כסיתיה". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה בהקשר של לימוד תורה, שממשיך את אורו של ה' אל תוך האדם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפיה ובצל ידי כסיתיה לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

89 להבדיל בין הטמא

"להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל". הכוח של התורה להבדיל הוא הכוח לברר את המדות.

Leviticus 11:47 ויקרא י"א:מ"ז

להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל:

to make a difference between the unclean and the clean, and between the living thing that may be eaten and the living thing that may not be eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יא, מז.

90 נקמת הוי'

"לתת נקמת הוי' במדין". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע נקמה זו נושאת את שם הוי'.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג

וידבר משה אליהם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו עליהם לתת נקמת-ה' במדין:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 נקום נקמת בניי

"נקום את נקמת בני ישראל מאת המדינים; אחר כך תיאסף אל עמך". פטירתו של משה נדחתה עד לאחר מלחמה זו.

Numbers 31:2 במדבר ל"א:ב

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל-עמך:

'Avenge the children of Israel of the Midianites; afterward' shalt thou be gathered unto thy people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר לא, ב.

92 עלה אל הר העברים

"עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ". כבר נגזרה הגזרה שמשם ימות שם, ואף על פי כן היא המתונה עד לאחר המלחמה עם מדין.

Numbers 27:12 במדבר כ"ז:י"ב

ויאמר ה' אל-משה עלה אל-הר העברים הזה וראה את-הארץ אשר נתתי לבני ישראל:

And the L-RD said unto Moses: 'Get thee up into this mountain of Abarim, and behold the land which I have given unto the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כז, יב.

93 ספרא רבא

התרגום מתרגם את הפסוק: "כי שם בנחלתו קבור משה, סופר הגדול של ישראל." נמצא שהמחוקק הוא משה.

Onkelos Deuteronomy 33:21 תרגום אונקלוס על דברים ל"ג:כ"א

ואתקבל בקדמתא דיליה ארי תמן באחסנתיה משה ספרא רבא דישראל קביר והוא נפק ועל בריש עמא זקון קדם יי עבד ודינוהי עם ישראל:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

94 מחוקק . . וירא ראשית לו

ברכת משה לשבט גד: "וירא ראשית לו, כי שם חלקת מחוקק ספון." אדמו"ר הזקן קורא את "ראשית" כחכמה, ואת "מחוקק" כמשה.

Deuteronomy 33:21 דברים ל"ג:כ"א

וירא ראשית לו כיישם חלקת מחוקק ספון ויתא ראשי עם צדקת Havayah עשה ומשפטיו עם-ישראל:

And he chose a first part for himself, For there a portion of a ruler was reserved; And there came the heads of the people, He executed the righteousness of the L-RD, And His ordinances with Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כא.

95 אלא שזכה לכינה

הזוהר (רע"א מהימנא, משפטים) מזכיר את המאמר ש"חמישים שערי בינה ניתנו למשה חסר אחת." אדמו"ר הזקן מביא אותו בקשר להשגת הבינה של משה.

Rosh Hashanah 21b ראש השנה כ"א ב

Zohar II, 115a זח"ב קטו, א

הערת קה"ת

ראה ר"ה כא, ב. זח"ב קטו, א. ובניצוצי זהר שם.

96 במחוקק במשענותם

משירת הבאר: "באר חפרוה שרים... במחוקק במשענותם." אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק הזה כדי לבאר את משמעות המילה "מחוקק".

Numbers 21:18 במדבר כ"א:י"ח

באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם וממדכר מתנה:

The well, which the princes digged, Which the nobles of the people delved, With the sceptre, and with their staves. And from the wilderness to Mattanah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 וע"פ אם בחקתי

שם מסביר אדמו"ר הזקן, על פי עץ חיים, את עניין הצלם: הנפש המשכלת, המחברת את הנפש האלקית עם הנפש הבהמית כדי לברר אותה. הוא מפרש את "ימי שנתינו בהם שבעים שנה" כזמן שניתן לבירור זה, שבו נהפכים "עוונותינו" אל אור פני ה'.

הערת קה"ת

לקו"ת פ' בחקתי מז, ג.

98 אם בחקתי

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו." אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק הזה, הפותח במילים "מבואר בעץ חיים".

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג

אם-בחוקתי תלכו ואת-מצוותי תשמרו ועשיתם אתם:

104 יהודה יעלה

לאחר מותו של יהושע שאלו ישראל מי יעלה ראשון להילחם בכנענים, והשיב: "יהודה יעלה". מאז נלחמו השבטים בנפרד.

Judges 1:2 שופטים א' ב'

וַיֹּאמֶר ה' יְהוָה יַעֲלֶה הָנָה נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ בְּיָדוֹ:

And L-RD said: 'Judah shall go up; behold, I have delivered
'the land into his hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שופטים א, ב.

105 מחנה יהודה מזרחה כו' ראובן תימנה

"החונים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה". מחנות ישראל היו מסודרים סביב המשכן.

Numbers 2:3 במדבר ב' ג'

וְהַחֲנִינִים קִדְמָה מִזְרָחָה דָּגֶל מַחֲנֶה יְהוּדָה לְצַבְאָתָם וְנָשִׂיא לְבְנֵי יְהוּדָה נִחֲשׁוֹן בֶּן־עֲמִינָדָב:

Now those that pitch on the east side toward the sunrising
shall be they of the standard of the camp of Judah, accord-
ing to their hosts; the prince of the children of Judah being
, Nahshon the son of Amminadab

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ב, ג. י והלאה.

106 וראובן תימנה

"דגל מחנה ראובן תימנה". זה היה אחד מארבעת המחנות שסביב המשכן.

Numbers 2:10 במדבר ב' י'

דָּגֶל מַחֲנֶה רְאוּבֵן תִּימְנָה לְצַבְאָתָם וְנָשִׂיא לְבְנֵי רְאוּבֵן אֶלְיָצוּר בֶּן־שִׁדְיָאוּר:

On the south side shall be the standard of the camp of
Reuben according to their hosts; the prince of the children
, of Reuben being Elizur the son of Shedeur

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 ובשם אלקינו נדגול

"נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול". אדמו"ר הזקן קושר את הדגלים של כל המחנות לשם אלקינו, המאחד אותם.

Psalms 20:6 תהילים כ' ו'

נִרְנְנָה בִּישׁוּעָתְךָ וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹל יְמִלָּא ה' כְּלִי־מִשְׁאָלוֹתֵינוּ:

We will shout for joy in thy victory, And in the name of our
G-d we will set up our standards; The L-RD fulfil all thy
.petitions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים כ, ו.

108 ובשם אלקינו נדגול

על פי ההערה, סוף המאמר הזה, מן המילים "בשם אלקינו נדגול", מצוטט שם.

הערת קה"ת

עד הסיום מובא באוה"ת במדבר ע' מה.

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and
;do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 ימי שנותינו בהם

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה." אדמו"ר הזקן מיישם את שבעים השנים הן על בירור הנפש הבהמית במשך חייו של אדם, הן על הגלות שלאחר בית ראשון.

Psalms 90:10 תהילים צ' י'

יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ כְּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲמֶם עָמַל וְאָנוּן כִּי־נָזַח חַיֵּשׁ וְנִצְפָּה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even
by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but
by travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים צ, י.

100 משה יסוד אבא

ההערה מפנה לשיחה של הרבי בהקשר של משה כיסוד אבא; היא אינה מציינת מה נאמר שם.

הערת קה"ת

לקו"ת מהאריז"ל פי שמות [כ]. וראה לקו"ש ח"ו ע' 246.

101 ה' יברך את עמו בשלום

"ה' יברך את עמו בשלום". השלום של התורה בא בהתעוררות מלמעלה, שהוכנה על ידי הכנעתו של יתרו מלמטה.

Psalms 29:11 תהילים כ"ט:יא

Havayah עֲזֵ לְעַמּוֹ יְתֵן Havaiah יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

The L-RD will give strength unto His people; The L-RD will
bless his people with peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 יתרו כהן מדין

"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה". אדמו"ר הזקן מפנה לפירוש הרמ"ז על הווהר על פסוק זה.

Exodus 18:1 שמות י"ח:א

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי־הוֹצִיא ה' אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:

Now Jethro, the priest of Midian, Moses' father-in-law, heard
of all that G-d had done for Moses, and for Israel His people,
.how that the L-RD had brought Israel out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 לכל מטות ישראל

"אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא". לכל שבט היה חלק במלחמה זו.

Numbers 31:4 במדבר ל"א:ד'

אֶלְף לַמִּטָּה אֶלְף לַמִּטָּה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לְצִבָּא:

Of every tribe a thousand, throughout all the tribes of Israel,
'shall ye send to the war

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 שמשם — שלום יעשה לי

על פי ההערה, הגהה המודפסת שם שייכת לסוף המאמר הזה.

הערות קה"ת

ראה אזה"ת פרשתנו ע' אשלז הגי"ה השייכת לסיום המאמר כאן.

110 יעשה שלום לי שלום יעשה לי

"יעשה לי שלום, שלום יעשה לי". המאמר מסתיים בפסוק העוסק בשני סוגי השלום, שהם מקור ההתכללות ההדדית בישראל.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז:ה'

או יִחַזַק בְּמַעוֹזִי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make
peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Vocalized Edition (CC-BY-NC); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Daf Shevui (CC0); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Sifsei Chachomim .Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/7/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/7/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק